

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra agroekologie a rostlinné produkce

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Vliv farmy v obci Červená Hora na své okolí a možnosti
jejího dalšího rozvoje**

Diplomová práce

Bc. Pavla Sieglová

Rozvoj venkovského prostoru

Ing. Kateřina Pazderů, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vliv farmy v obci Červená Hora na své okolí a možnosti jejího dalšího rozvoje" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. 7. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Kateřině Pazderů, Ph. D. za odborné vedení, cenné rady a doporučení při zpracování této diplomové práce.

Vliv farmy v obci Červená Hora na své okolí a možnosti jejího dalšího rozvoje

Souhrn

Venkov představuje specifické různorodé prostředí. Venkov prošel a prochází mnohými změnami. Postupem času je kladen větší důraz na údržbu krajiny a životní prostředí než na jeho původní zemědělskou funkci.

Diplomová práce na téma „Vliv farmy v obci Červená Hora na své okolí a možnosti jejího dalšího rozvoje“ se zabývala problematikou rozvoje venkova a vlivem zemědělské činnosti na vybranou oblast. Práce byla zaměřena na provedení analýzy současných činností vybrané rodinné farmy, jejího vlivu na obec a na následné doporučení týkající se jejího možného rozvoje.

Jako hlavní teoretické zdroje bylo využito mnoho české i zahraniční literatury, která se zabývá vybranou problematikou. Veškeré použité zdroje jsou uvedeny v závěru práce, a to v seznamu literatury.

Cílem práce bylo zjistit, jak farma přispívá k rozvoji svého okolí a konkrétní obce. Součástí práce bylo sestavení dotazníku pro obyvatele obce, a to především z důvodu zjištění názoru a povědomí obyvatel o vybrané farmě a jejich pohled na přínos, případně negativa související s činností farmy, jejich povědomím o vlivu zemědělské činnosti na venkov a jejich život. Dále byl proveden rozhovor s agronomkou farmy a s jejími zaměstnanci.

Ze získaných informací byla sestavena SWOT analýza a formulovány strategie možného budoucího vývoje farmy. Metoda SWOT slouží k naplnění cílů práce, k ověření hypotéz a k posouzení možností dalšího rozvoje farmy.

Klíčová slova: zemědělství, venkovský prostor, rozvoj venkova, rodinná farma, mimoprodukční funkce zemědělství

The influence of the farm in Červená Hora on its surroundings and possibilities of its further development

Summary

Countryside is a specific diverse environment. The countryside has gone through many changes - over time, more emphasis is stressed on landscape maintenance and the environment than on its original agricultural function.

The diploma thesis „The influence of the farm in Červená Hora on its surroundings and the possibilities of its further development“ dealt with the issue of rural development and the influence of agricultural activities on the selected area. The work was focused on the analysis of the current activities of the selected family farm, its impact on the village and recommendations on its possible development.

As the main theoretical sources were used the Czech and foreign literature dealing with selected issues. All used sources are listed at the end of the thesis in the bibliography list.

The aim of this work was to find out how the farm contributes to the development of its surroundings and the village. Part of the work was to prepare a questionnaire for the residents of the village, mainly to find out residents opinion and awareness about the selected farm and get know their opinion about the benefits or negatives related to farm activities, their awareness of the impact of agricultural activities on rural areas and their lives. Furthermore, an interview was held with the farm agronomist and her employees.

Based on the obtained information was the SWOT analysis put together and formulated strategies for possible future farm development. The SWOT method serves to fulfil the aims of the work, to verify hypotheses and to assess the possibilities for further development of the farm.

Keywords: agriculture, rural space, rural development, family farm, non-production function of agriculture

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Vědecká hypotéza a cíle práce	10
3 Literární rešerše	11
3.1 Problematika venkovského prostoru.....	11
3.1.1 Vymezení a definice venkova.....	11
3.1.2 Venkovské obce v České republice	12
3.2 Rozvoj venkovského prostoru.....	13
3.2.1 Rozvoj venkova a jeho vazba na okolí	14
3.2.2 Nástroje rozvoje venkova	14
3.2.3 Aktéři rozvoje venkova.....	15
3.2.4 Obyvatelstvo jako významný prvek rozvoje venkova.....	16
3.3 Zemědělství	17
3.3.1 Vývoj zemědělství od roku 1989	18
3.3.2 Vstup ČR do EU a jeho odraz v zemědělství.....	20
3.3.3 Metody a funkce zemědělství	20
3.3.4 Půdní fond v ČR	22
3.3.5 Společná zemědělská politika.....	22
3.3.6 Formy podpory – programy regionálního rozvoje a dotace EU	23
3.4 Význam rodinného zemědělství	24
3.4.1 Specifika rodinných farem.....	25
3.4.2 Hospodaření rodinných farem	25
3.4.3 Ustálení rodinných farem.....	26
3.4.4 Vzdělávání zemědělců	26
3.4.5 Mladí zemědělci v ČR a EU	27
4 Metodika	28
4.1 Charakteristika řešeného území	28
4.1.1 Obec Červená Hora.....	31
4.2 Rodinná farma Jiránek.....	32
4.2.1 Charakteristika farmy a její historie.....	32
4.2.2 Půdní a klimatické podmínky	32
4.2.3 Obhospodařované pozemky.....	32
4.2.4 Rostlinná výroba	34
4.2.5 Bioplynová stanice.....	34
4.2.6 Mechanizace a poskytované služby	35
4.3 Metody sběru dat.....	37
4.3.1 Dotazníkové šetření	37
4.3.2 Pohovor s agronomkou farmy.....	37

5	Výsledky.....	39
5.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	39
5.1.1	Shrnutí dotazníkového šetření	47
5.2	Rozhovor s agronomkou.....	48
5.2.1	Shrnutí rozhovoru	51
5.3	SWOT analýza.....	53
5.3.1	Vyhodnocení SWOT analýzy	54
6	Diskuze	56
7	Závěr	59
8	Literatura.....	60
9	Seznam použitých zkratk a symbolů	67

1 Úvod

Venkovský prostor je specifickým různorodým prostorem, kde se odráží úsilí mnoha institucí usilujících o rozvoj venkova a zvýšení kvality života na venkově. Jednotlivé subjekty mohou využívat velké množství nástrojů směřujících na venkov poměrně značné prostředky. Tradiční vazbou je vztah mezi zemědělstvím a venkovem. Tato vazba a směr fungování je zanesen v Programu rozvoje venkova České republiky na období 2014-2020.

Zemědělství je zmiňováno již dlouhá tisíciletí a slouží především k obživě. Z tohoto důvodu je nutné, abychom o půdu pečovali, starali se o ni a obhospodařovali ji patřičným a šetrným způsobem. Zemědělství jako takové je součástí ekonomiky státu a tím pádem s ním souvisejí i problémy, které mohou vyvstat např. s výběrem vhodného způsobu hospodaření.

Významným milníkem v zemědělství byl vstup České republiky do Evropské unie, který znamenal změnu podmínek v zavádění SZP a v aplikaci podpor v zemědělství. V této době rovněž proběhlo uvolnění obchodních bariér v jednotném trhu EU. Těmito podmínkami je do jisté míry utvářen náš současný zemědělský vývoj. Zemědělské podniky v České republice, v porovnání s dalšími členskými státy, jsou atypické, co se týče průměrné velikosti i velikostní struktury.

Rodinná hospodářství jsou v tomto procesu mnohostranným fenoménem. Jsou jak sociálními jednotkami, tak i jednotkami s funkcí správy životního prostředí či výrobně orientovanou organizací. Musí provádět i běžné podnikatelské činnosti. Jedná se o řízení rizikového chování, odolnost či individuální úspěch. V celosvětovém měřítku musíme pochopit důležitost rodinných farem a nutnost jejich podpory. Cílem podpory je zvýšení porozumění potenciálu a mnohostranného přínosu rodinného zemědělství. To vše by mělo vést k dosažení cílů udržitelného rozvoje. Tomuto pomáhá i vyhlášení „Desetiletí rodinného farmářství“ valným shromážděním OSN na období 2019-2028.

Pozice malých zemědělských podniků není lehká, i když jejich přínos společnosti je nenahraditelný. Přetrvávají zde tradiční rodinné hodnoty, které se dědí z generace na generaci, a tím utváří pro nás typický profil českého venkova. Zároveň fungují jako ekonomičtí aktéři místního rozvoje. Musí umět pružně reagovat na změny v podnikatelském prostředí pro zachování své konkurenceschopnosti a zajistit si budoucí existenci.

Se zemědělskou výrobou je tradičně spojován venkov. S venkovem souvisí i kvalita života občanů a jejich názory jsou důležitým měřítkem k určení kvality života v dané oblasti. Mezi faktory kvality života se mohou zařadit sociální vztahy či soudržnost dané obce. Tyto faktory mohou ovlivňovat místní, regionální či národní politiku.

Tato diplomová práce se zabývá otázkami vlivu činnosti rodinné farmy na své okolí, ať už se jedná o obec, obyvatele obce či okolní přírodu. V závěru práce jsou formulovány možnosti rozvoje rodinné farmy v koncepci rozvoje podnikatelské struktury zemědělství a jejího vývoje v podmínkách České republiky.

2 Vědecká hypotéza a cíle práce

Cílem práce je zjistit, jak farma přispívá k rozvoji svého okolí a konkrétní obce. Při psaní diplomové práce byl zvolen empiricko-analytický přístup, díky němuž nejprve dochází ke sběru dat a informací, které jsou poté následně využity pro provádění analýz.

Součástí diplomové práce je zpracováno zdůvodnění SWOT analýzy a závěry plynoucí z provedeného šetření.

Hypotéza, která bude v průběhu zpracování diplomové práce potvrzena nebo vyvrácena byla formulována v souvislosti s provedenou analýzou činnosti farmy a jejím vlivem a rovněž ve vztahu k cílům a metodice práce.

Výzkumná hypotéza:

Spolupráce s obcí je klíčová pro pozitivní vnímání farmy nezemědělskou veřejností v jejím okolí.

3 Literární rešerše

Dle Krejčího et al. (2010) představuje regionální rozvoj vědní disciplínu, která zkoumá mnoho aspektů regionů. Každý region je něčím charakteristický a liší se velikostí, charakterem, polohou nebo i významem.

Region je předmětem zkoumání regionálních vědních disciplín a je součástí regionálního rozvoje. Neodmyslitelnou součástí regionálního rozvoje je udržitelný rozvoj, který se skládá ze tří základních pilířů koncepce udržitelnosti, kterými je udržitelnost ekologická, ekonomická a sociální. Ty jsou součástí udržitelného zemědělství. K rozvoji zemědělství patří hlavně ochrana půdy a vody, dále pak efektivní využívání zdrojů, ochrana rostlin, ochrana biodiverzity, bezpečnost práce a rozvoj lidských zdrojů (Křen 2013).

Pělucha et al. (2012) uvádí, že zemědělství může svými multifunkčními aktivitami přispívat k rozvoji venkovského prostoru, a i přes to, že se vnímání úlohy zemědělství mění, stále je nejdůležitější úloha produkční (Bečvářová & Zdráhal 2013). Dle Pěluchy et al. (2012) patří mezi hlavní oblasti multifunkčnosti zemědělství nejenom produkce a nabídka potravin, ale i funkce zachování krajiny, problematika přírodních obnovitelných zdrojů či rozvoj venkovských oblastí.

3.1 Problematika venkovského prostoru

Zemědělství a venkovský prostor znamenaly dříve zcela samozřejmě totéž. Rozvoj venkova je však proces dynamický a neustále se mění jak pod tlakem politik, tak i díky procesům a lidem, kteří tvář venkova svými činnostmi výrazně ovlivňují. Dle Perlína et al. (2010) lze konstatovat, že neexistuje pouze jeden venkov, ale mnoho venkovů, z nichž každý je specifický.

3.1.1 Vymezení a definice venkova

Venkov, označovaný rovněž jako venkovský prostor, představuje prostředí ovlivňující charakter celé České republiky. Jednotlivé rysy venkova jsou utvářeny dlouhodobě a jsou ovlivněny mnoha faktory, prostorovou strukturou i charakterem hospodářství. Jednoznačné vymezení venkovského prostoru prakticky neexistuje.

Dle OECD je kritériem pro vymezení venkova hustota zalidnění, kdy je možné pracovat s dobře dostupnými údaji. Hustota zalidnění nedosáhne 150 obyvatel/km² a jsou dále klasifikovány do tří kategorií – převážně venkovské oblasti (více než 50 % populace žije ve venkovských obcích), výrazně venkovské oblasti (15-50 % obyvatel žije ve venkovských obcích) a převážně městské oblasti (méně než 15 % obyvatel žije ve venkovských obcích) (Tomšík 2009).

Majerová et al. (2000) popisuje, že v České republice jsou za venkovské obce zpravidla označovány ty obce, ve kterých je počet obyvatel menší než 2000. Další definice venkova se liší dle účelu, pro který byly vytvořeny.

Dle Perlína et al. (2010) je vymezení venkovského prostoru dáno oblastmi volné nezastavěné krajiny a venkovského osídlení. Oblasti jsou dále charakterizovány nižší intenzitou sociálně ekonomických kontaktů a menšími vazbami mezi jednotlivými subjekty, které se v daném prostoru pohybují.

Klufová (2018) uvádí, že venkov je z prostorového a společenského hlediska složitý strukturovaný systém, který nepředstavuje jeden homogenní venkov. Jedná se o více typů venkovského prostoru, které se mohou odlišovat jak svým rozvojovým potenciálem, tak kulturním, historickým či sociálním vývojem.

V Rural Development (2013) je uvedeno stanovení venkovského prostoru Evropskou unií tzv. teritoriálním přístupem. Definuje venkovský prostor jako reziduální, neurbánní kategorii především na úrovni malých administrativních jednotek.

Na základě výše uvedeného vyplývá, že neexistuje jednotná definice venkova, a proto lze v praxi využít definicí více (Binek 2007).

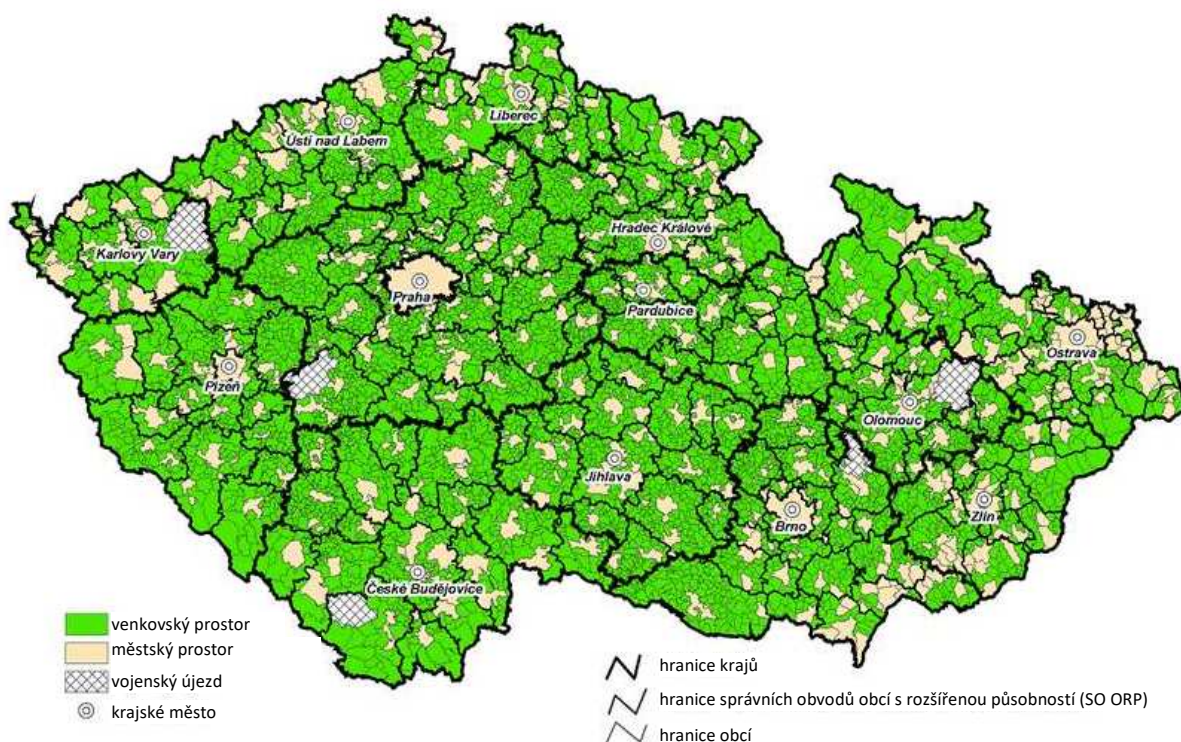
3.1.2 Venkovské obce v České republice

Obce jsou z pohledu veřejné správy základním územním samosprávním celkem a řídí se zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích. Představují veřejnoprávní jednotku s nezanedbatelnou funkcí. Jedná se o obce na nejnižším stupni územního členění státu. Jejich hlavní funkcí je především plnění potřeb svých občanů, udržitelnost a rozvoj obce. Obec jako samosprávná jednotka musí správně hospodařit jak se svým majetkem, tak i s financemi. Jedním ze základních typů obcí jsou **obce venkovské**. Jedná se o obce opačné k obcím městským. Dle Bečici (2013) není ze správního hlediska v české legislativě vymezeno, které obce mohou být venkovské a které městské. V ČR lze obce charakterizovat několika způsoby, a to následovně.

Pro venkovské obce je stanovena horní hranice 3000 obyvatel, tato hranice je také klíčová pro udělení statutu města. Uvedená hranice je klíčová např. pro využití ČSÚ. Pro vymezení charakteristického území venkovského prostoru jsou nejpodstatnější právě obce velikostní kategorie 2000-3000 obyvatel (Binek et al. 2007). Na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích je v ČR zabráněno dalšímu rozměňování a dělení obcí na menší celky. Tendence vedou spíše ke sdružování a pozdějšímu slučování (Galvasová 2007).

Venkovské obce mohou být charakterizovány i na základě jiných definic, a to dle jejich typických znaků jako je např. podíl přírody na zastavěnou plochu, harmoničtější a klidnější prostředí na rozdíl od města či větší přítomnost rodinných domů. Mezi významné sociální znaky lze zařadit jinou mentalitu, větší sounáležitost obyvatel a přátelštější vztahy. Pochopitelná je i větší vazba na krajinu a životní prostředí. Sociologie charakterizuje venkov jako specifický komunitní typ s intenzivní sociální závislostí, menší proměnlivostí nabízených profesí, výraznou orientací na tradice a je významně ovlivněn přírodním prostředím (Petrušek 1996).

Rozložení obcí v rámci ČR je zobrazeno na Obr. 1.

Obr. 1: Vymezení venkovského a městského prostoru v ČR (Deník veřejné správy 2010)

3.2 Rozvoj venkovského prostoru

Rozvoj venkova je proces, jehož cílem je především vytvoření harmonického systému kulturní krajiny, stabilního ekonomického systému k zajištění pracovních příležitostí a zajištění kvalitních podmínek pro život obyvatelstva (Binek et al. 2009).

Na rozvoji se podílejí tzv. aktéři rozvoje venkova (více viz kap. 3.2.3), kteří představují součást dění na venkově nebo do něho svými aktivitami vstupují.

Pělucha et al. (2012) uvádí, že zásadní přelom pro moderní pojetí rozvoje venkova představovala konference zemí EU o rozvoji venkova. Její konání v roce 1996 bylo zakončeno prohlášením z konference, které vyzývalo politiky ke zvyšování povědomí veřejnosti o důležitosti nového přístupu k politice rozvoje venkovského prostoru. Vyzývalo k tomu, aby byl na přední místo, jako hlavní zásada podpory politiky venkova v budoucnosti, zařazen udržitelný rozvoj venkova. Upozorňovalo na to, aby byla politika rozvoje venkova aplikována na více odvětví a provozována multidisciplinárně.

Dle Tomšíka (2009) Evropská rada v roce 2001 odsouhlasila, aby SZP přispívala k trvale udržitelnému rozvoji, jejíž zásady výrazně ovlivnily i přístup k zemědělství a rozvoji venkova. SZP by měla důrazněji naléhat na kvalitní a zdravotně nezávadné produkty a více využívat metody, které jsou ohleduplné k životnímu prostředí.

V rámci Agendy 2000 byl vytvořen druhý pilíř SZP, který se zaměřuje na rozvoj venkova. Bečvářová et al. (2014) uvádí, že Agenda 2000 je popisována jako reakce na neudržitelnost dosavadní SZP, na možnost vstupu dalších států do EU a na snížení rozpočtové náročnosti SZP. K podpoře určitých komodit vznikly tzv. národní obálky, které komodity podporovaly dle stanovených kritérií a limitů. Strukturální rozvoj a rozvoj venkova byl zformován ve druhém pilíři SZP (Bečvářová 2008).

3.2.1 Rozvoj venkova a jeho vazba na okolí

Mezi úkoly obcí spadá v rámci samosprávy i podpora rozvoje vlastního území. Klíčová je vazba obyvatel na okolní krajinu a předpokládá se i zapojení do procesů. Na názory obyvatel a starostů by měly být brány ohledy v souvislosti s rozhodováním. Je nutné mít přehled o poměrech na venkově, které jsou často v kontrastu k městu či ve vazbě na zemědělství (Binek 2011). Problémem mohou být noví přistěhovalci, kteří začnou převažovat nad starousedlíky. Může se stát, že nebudou mít snahu se podílet na rozvoji obce, ale budou ji využívat pouze pro rekreační účely.

Úkolem rozvoje venkova je vytváření harmonické kulturní krajiny, podpora kvality životního prostředí na venkově, vytvoření stabilní ekonomiky nebo vytvoření nových pracovních příležitostí. Další důležitou oblastí je zajištění spokojeného života obyvatel, zajištění dostatečné dopravní obslužnosti či občanské vybavenosti. Zároveň je chápán jako místo pro život a aktivity obyvatel (Fáziková et al. 2001; Douwe van der Ploeg et al. 2000). Bernard (2011) chápe rozvoj jako souhrn sociálních procesů, prostřednictvím kterých lze dosáhnout vyšší kvality života v místě. Za rozvoj lze považovat i udržení stávajícího stavu, a ne pouze jeho změnu. Woods (2010) uvádí, že krajina venkovského prostoru v oblasti rozvoje svědčí o změnách, které se v posledních padesáti letech projeví. Jedná se o rozšíření rozlehlých venkovských osad nebo vybudování nových cest a silnic. Došlo k zavedení zemědělských a průmyslových budov, zalesnění a odlesnění s množstvím příznaků, které nám pomáhají oslovit a interpretovat chráněné venkovské krajiny a lokality.

Marsden a Sonino (2008) chápou potenciál rozvoje venkova ve třech typech aktivit spojených s modernizací a restrukturalizací agrárního sektoru. Zdůrazňují význam multifunkčního zemědělství pro samotné udržitelné zemědělství i pro rozvoj komunity. Studie hodnotí předpoklady rozvoje venkova jako celku a generalizují dosažené výsledky na celý venkovský prostor. Nezabývají se ani tak odlišnými předpoklady rozvoje venkova v rozdílných typech území.

Nezbytným prvkem rozvoje je spolupráce, jejímž důvodem je zájem o efektivnější využívání disponibilních zdrojů a prostředků. Ty by měly být využity tak, aby se dosáhlo stanovených cílů a úkolů (Galvasová 2007).

3.2.2 Nástroje rozvoje venkova

Nástroje pro rozvoj venkova charakterizovat jako pomůcky pro výkon a podporu rozvoje venkovského prostoru. Nástroje lze rozdělit na finanční, které představují dotace, granty, kapitálové podíly či daňová zvýhodnění, a nefinanční, jako např. legislativní úpravy nebo strategické plánování obcí (Binek 2009).

Další členění nástrojů lze zařadit do následujících kategorií:

- **administrativní nástroje** – základ tvoří legislativní dokumenty, důležitý je z. č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, zákon o obcích č. 128/2000 Sb., dále zákony o právě vlastnických vztahů nebo zákon o zemědělství, závazné postupy a organizační normy,
- **věcné nástroje** – dopravní infrastruktura, zajištění služeb,
- **sociálně-psychologické nástroje** – vzdělání, komunikace, motivace,

- **konceptní nástroje** – strategie, program nebo plán, které slouží jako podklad pro dotační tituly
- **institucionální nástroje** – instituce zabývající se rozvojem konkrétní oblasti, určitou strukturou spolupráce nebo určitou strukturou managementu; zahrnuje MAS, Spolek pro obnovu venkova ČR a další, které spadají do Celostátní sítě pro venkov ČR,
- **finanční nástroje** – podpory v podobě dotací a grantů na evropské, národní či krajské úrovni, kapitálové podílnictví, investiční pobídka poskytnutí vládou nebo zvýhodněný úvěr (Svobodová & Věžník 2014)

3.2.3 Aktéři rozvoje venkova

Existuje celá řada subjektů rozvoje venkova, a tudíž i celá řada dělení těchto subjektů. Rovněž se uvádí, že pomocí základního hierarchického členění rozlišujeme aktéry na národní, regionální a lokální, dále doplněno o úroveň evropskou (GaREP 2015).

Další členění představuje dělení dle formálnosti. Jedná se o formální instituce zastoupené státní správou, částečně formální instituce, které představují především neziskový sektor a neformální instituce, kam spadají občané a zájmové skupiny.

Dělení dle rozsahu zahrnuje podíl na celkovém rozvoji venkova a rozvíjí určitý prostor, např. zájmové organizace nebo se zaměřují pouze na určitou činnost v rozvoji venkova. Poslední oblastí se zabírají především spolky (Bínek 2009).

Dle Svobodové et al. (2014) je možné rozčlenit aktéry podle přístupu a zainteresovanosti k danému projektu. Jedná se o subjekty aktivně se podílející na řešení problému, jako např. podniky a obce. Druhou skupinou jsou subjekty zainteresované jen určitou aktivitou. Jedná se především o občany a občanská sdružení. Poslední skupinou jsou občané, kteří jsou dotčeni pouze určitou aktivitou, jako např. rozhodnutí městského úřadu v místě bydliště.

Tab. 1: Matice aktérů (Svobodová & Věžník 2014)

		sektor		
		veřejný	podnikatelský	neziskový
úroveň	evropská	Evropská komise (rámec SZP EU)	nadnárodní zájmová uskupení	sítě
	národní	ministerstva, Celostátní síť pro venkov	celostátní zájmová uskupení	spolky, svazy, sítě
	regionální	kraj, vysoké školy, krajská informační střediska	podnikatelská sdružení	nezisková sdružení
	lokální	obce-MAS, obcí zřizované organizace	podnikatelé, zemědělci	zájmová sdružení, spolky

S proměnou venkova se mění i venkovské obyvatelstvo, které lze považovat za jedny z hlavních aktérů, a to i přes problémy, které s sebou přináší stěhování na venkov. V Tab. 2 je uvedeno porovnání mezi tradičním a současným způsobem života na venkově.

Tab. 2: Proměny venkova (Kubátová 2016)

Oblast	Tradiční	Současný
Obyvatelstvo, sociální vztahy	Odchod mladých do měst, stárnutí obyvatelstva	Suburbanizace-vylidňování odlehlých oblastí
	Práce v obci (nejčastěji v zemědělství)	Dojíždka za prací a službami do měst
	Místní dělba práce, výpomoc	---
	Rodáci, starousedlíci	Nově přistěhovalí
	Izolovanost venkovských komunit, soudržnost, bez anonymity-předávání zkušeností mladším generacím	Přejímání městského způsobu života, závislost na městě
Zvyky, tradice	Víkendové chalupaření	Víkendové chalupaření
	Pravidelná nedělní návštěva kostela-místo setkávání, hospoda, atd.	Ztráta tradičních hodnot
	Tradiční nářečí, kroje	Ústup nářečí, krojů
	Starosta, farář, doktor, učitel-největší autority	Starosta jako autorita
	Kulturně-společenské akce, spolky	Aktivita spolků nižší, proměna struktury spolků
	Škola a základní služby v téměř každé obci	Snaha o udržení školy a dalších služeb

3.2.4 Obyvatelstvo jako významný prvek rozvoje venkova

Situace je v současné době taková, že stále více lidí upřednostňuje život na venkově. Je to především kvůli dobrým podmínkám pro bydlení i odpovídajícím potřebám rodinného života, který v něm vidí. Dle Glück & Magel (1992) chce být člověk jednoduše nezávislejší a oprostít se od tlaků sousedů. Lidé na venkově především oceňují možnost zakoupení větších nemovitostí za nižší ceny. Celkově lze život na vsi považovat za levnější vůči městu. Za podstatnou kladnou stránku venkova lze považovat také klid či prosto pro harmonizaci těla a mysli (Temelová et al. 2012).

Obyvatelé obce, tvořící jakýsi stavební kámen ve strategickém plánování, mají právo podílet se na plánování a utváření svého okolí. K rozvoji venkovského prostoru slouží nejenom sídelní struktury, ale i vzdělanostní a věková struktura obyvatelstva (Binek et al. 2010). Jak sděluje Glasgow et al. (2008), mají mladší lidé a lidé s vyšším vzděláním a lepším finančním zabezpečením větší tendenci k častějšímu stěhování. Na rozdíl od něj Jentsch (2009) zastává názor, že se podle dosavadních statistik mají tendenci přistěhovalci usazovat na venkově. Fedrová & Fridrich (2013) se dokonce domnívají, že dopad na územní rozvoj a dělbu práce mohou mít vliv migrační pohyby spojené s rozšiřováním EU.

Hlavními problémy, se kterými se lidé musí potýkat při stěhování na venkov, je dle Temelové et al. (2012) malá nabídka pracovních míst či nízké finanční ohodnocení za práci. Na rozdíl od města se trh odlišuje. Toto potvrzuje i Kandel (2006), dle něhož již není běžné pracovat v oborech spjatých s přírodou a se zemědělskou činností a mnoho lidí dojíždí za prací do měst a takováto každodenní vyjíždka je velmi rozšířená (Bernard 2011). S problematikou

trhu práce souvisí i nezaměstnanost. Ta ve velkém ovlivňuje psychiku a zdraví, podmiňuje stres nebo ztrátu kontaktů. Ztráta zaměstnání často ponižuje člověka, narušuje jeho psychickou pohodu a má velký vliv na život celé rodiny. Nezaměstnanost má dopad i na životní úroveň člověka a na jeho určitý životní standard (Buchtová 2002).

Dalším problémem se může jevit omezená dostupnost některých výrobků a služeb, špatná dopravní obslužnost či nedostatek lékařů. Nekvalitní dopravní obslužnost veřejné dopravy ponouká obyvatele k potřebě vlastnit osobní automobil. Tím, že obyvatele začali upřednostňovat individuální dopravu, klesal počet těch, kteří by využívali veřejnou dopravu. Následkem toho došlo k dalšímu omezení veřejné dopravy ve venkovských oblastech (Perlín 1998).

3.3 Zemědělství

Zemědělství bylo dříve chápáno jako jedna z důležitých aktivit v rámci venkovského prostoru. Vnímání jeho úlohy se do určité míry mění. Nejde již jen o zabezpečení dostatku potravin pro obyvatelstvo, ale vyzdvihuje se i jeho mimoprodukční funkce (Bečvářová et al. 2013) jako např. funkce údržby a zachování krajiny, problematika obnovitelných zdrojů či rozvoj venkovských oblastí (Pělucha et al. 2012).

Jak dále Pělucha et al. (2012) uvádí, může zemědělství, jako jedna ze složek venkova, přispět svými multifunkčními aktivitami k rozvoji venkovského prostoru a ke zvyšování jeho atraktivity.

Pokud se snažíme vycházet ze současné definice zemědělství, lze ho chápat jako odvětví materiální výroby, které zajišťuje výrobu potravin pro přímou spotřebu obyvatelstvem, ale i pro zpracování v potravinářském průmyslu. Na druhou stranu je nutné si uvědomit jeho vývoj od začátku života na zemi po současnost (Kubačák 1994).

Zemědělství představuje multifunkční systém, který je spjat s přírodou, jehož význam není pouze produkční, ale např. i kvalitativní, a to z hlediska hygienické nezávadnosti, množství cizorodých látek atd. (Bečvářová 2005). Zemědělství tedy neslouží pouze k produkci potravin, ale přebírá i společenské a ekologické funkce (Bečvářová 2001). Jak uvádí Svatoš (2008) z hlediska sociálního nabízí zemědělství pracovní příležitosti, podporuje agroturistiku a snaží se udržet míru životní úrovně v regionech.

Podle Žaluda (2009) souvisí zemědělství bezprostředně s klimatickými podmínkami, a to jak rozdílnými teplotami vzduchu, tak i změnami srážkových úhrnů či výskytem chorob a škůdců. Na zemědělství lze nahlížet i z hlediska uvolňování oxidu uhličitého do prostředí, a to z důvodu mikrobiálního rozpadu, uvolňování metanu při fermentačním trávení přežvýkavců či skladování hnojiv. Toto vše způsobuje značný nárůst skleníkových plynů (Smith et al. 2007).

Seják (2008) uvádí, že důležitou součástí zemědělství jsou rovněž jeho další funkce. Jedná se o funkci vodoochrannou, protierozní, přírodoochrannou, krajinetvornou a půdoochrannou.

Zemědělci jsou v České republice sdružováni v aktivních zemědělských sdruženích. Jsou to především Svaz vlastníků půdy, Asociace soukromého zemědělství ČR, Agrární komora ČR a Zemědělský svaz České republiky (MZe ČR 2019).

Evropská unie se skládá z mnoha regionů, které se nacházejí v dobrých klimatických podmínkách pro pěstování potravin, využívá specifických výrobních postupů a je druhým největším vývozcem zemědělských produktů na světě. Celé evropské zemědělství se vyznačuje moderním přístupem, kde jsou dodržovány přísné bezpečnostní a hygienické předpisy. Z důvodu zachování krajiny jako místa pro dobrý život jsou zemědělci nuceni provádět zemědělské činnosti s ohledem na životní prostředí (Evropa 2018).

Evropa (2018) dále uvádí, že největší počet farem je ve východní části EU. Nejvíce se jich nachází v Rumunsku (33,4 %), dále v Polsku (13,2 %) a v Itálii (9,3 %). Malé farmy nejčastěji představují rodinné farmy, jejichž výnos nepřesahuje 25 tis. EUR, a jejich význam je největší ve venkovských oblastech.

3.3.1 Vývoj zemědělství od roku 1989

V České republice patřilo zemědělství k nedílné součásti hospodářství. Po roce 1989, po přechodu na tržní hospodářství, vznikl tlak na to, aby bylo zemědělství přizpůsobeno novým ekonomickým podmínkám a odbytovým možnostem. Vzhledem k neexistenci soukromého sektoru na konci roku 1989 byly 2/3 zemědělské půdy obhospodařovány JZD a 1/3 zemědělské půdy spadala pod státní statky. V roce 1989 v ČSR existovalo na 1749 zemědělských družstev, která zaměstnávala na 644 tis. osob. V roce 1991 stát hospodařil na 94,8 % z celkové plochy zemědělské půdy (Český statistický úřad 2019).

V první etapě do roku 1994 se jednalo především o přizpůsobování se novým podmínkám, kdy docházelo k poklesu stavu hospodářských zvířat, snížení množství používaných hnojiv a snížení výnosů produkce. Poklesla produktivita zemědělských pracovníků i jejich počet (Spěšná 2009). Bečvářová (2001) nazývá tuto etapu jako liberální.

Åslund (2007) uvádí, že samostatné zemědělské podniky byly na počátku transformace organizovány podobně jako podniky západní, kapitalistické, a to v oblasti výrobních postupů, organizaci podniku či technologicko-výrobních postupech. Na rozdíl od západních zemědělců byly podniky řízeny centrálně a organizovány vertikálně. Po odstranění subvencí byly státní farmy a JZD zprivatizovány, a tudíž se vlastnictví zemědělských podniků a jejich kontrola rychle změnily.

Na český trh vstupují i mnohé zahraniční firmy s nabídkou kvalitativně odlišných produktů. Tím docházelo ke zvyšování konkurenčního prostředí a ke snižování rozdílů mezi cenami výrobních faktorů a cenami placenými za konečné produkty (Toman et al. 2012).

Jak zmiňuje Janda (2008), cenová liberalizace měla za následek odstranění velké části státních podpor, a to ve všech odvětvích. Toto se samozřejmě týkalo i odvětví zemědělství i přesto, že toto odvětví bylo dále subvencováno. Nejednalo se ovšem o tak velkou míru jako v minulém režimu, ale o systém časem se snižujících státních podpor. Došlo ke snížení výdajů státního rozpočtu do zemědělství z 21,8 mld. Kč na 6,8 mld. Kč. Jednalo se o pokles o více než 2/3 podpory. Janda (2008) dále píše, že i přesto došlo ke stagnaci cen potravin, a tedy i tržeb pro zemědělské výrobce a k dalším strukturálním změnám.

V druhé etapě, roky 1994-1997, nastalo dle Douchy & Sokola (1999) rozvojové a sociálně stabilizační období, kdy byly zemědělské ekonomiky citlivé na ekonomické problémy. V tomto období se již projevilo velké omezení podpor pro zemědělskou produkci z minulých let. Rovněž se zemědělské podniky musely přizpůsobit novým podmínkám a docházelo k restrukturalizaci některých podniků. Jak Doucha & Sokol (1999) dále zmiňují,

objevila se celá řada problémů, se kterými se musely podniky vypořádat. Začalo docházet ke zpoždění v platbách za produkci či za práci. To souviselo se skokovým nárůstem inflace a nezaměstnanosti, vynucování vlastnických práv bylo tím pomalejší a firmy či domácnosti odsouvaly platby na co možná nejzazší dobu. V tomto časovém období začaly působit státní instituce. Docházelo ke zpomalení meziročního poklesu hrubé zemědělské produkce, stabilizovaly se hektarové výnosy a dále dle Fojtíkové & Lebiezika (2008) došlo k obratu ve spotřebě hnojiv. Nástrojem byl i nadále SFTR¹.

Třetí etapa, do r. 1998, zaznamenala jistý posun v zemědělské politice, kdy se Vláda ČR v červenci 1996 zavázala k provádění venkovské politiky, podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k financování ekologických postupů a stabilizaci potravinového trhu. Toto vše bylo zakotveno v programovém prohlášení. Jak uvádí Neumann (2004), byly zavedeny platby na údržbu krajiny, a to s výplatou na jeden hektar plochy. Platby byly vypláceny celoplošně na veškerou zemědělskou půdu v závislosti na její bonitě. V roce 1999 tvořily platby z podpůrných programů již poloviční část celkových výdajů MZe ČR.

Čtvrtá etapa začíná koncem roku 1998. Jednalo se o specifickou vývojovou fázi. Byla charakterizována zvýšeným úsilím o přiblížení českého zemědělství k systému EU. Jednalo se především o ladění legislativy, sladění domácí politiky a ekonomiky s pravidly SZP EU. Průběžně byly přijímány nástroje obdobné politice EU. Česká republika disponovala mnoha slabými stránkami. Jednalo se hlavně o nižší intenzitu zemědělské výroby či extrémně vysoký podíl pronajaté půdy. Ten činil v ČR zhruba 92 % oproti EU, kde průměr dosahoval zhruba 40 %. Dalším problémem bylo řízení v organizaci zemědělských podniků, zaostalost techniky či nestabilita právních předpisů. ČR měla ovšem i silné stránky. Mezi ně patřila např. nízká cena půdy či mzda zemědělců nebo vysoká koncentrace zemědělské výroby (Neumann 2004).

The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank (1999) vytypovala jako největší problém českého zemědělství pomalé přijímání reformních opatření. Dalším problémem byly nedořešené vlastnické vztahy a velká roztržitost potravinového průmyslu. V souvislosti s tím navrhla Světová banka v roce 1999 zefektivnění podpor pro zemědělce ze státního rozpočtu, vznik různorodých podpůrných programů či přizpůsobení evropským cenám a jejich nástrojům a mechanismům. Na základě toho přijala Vláda ČR v roce 2000 Koncept agrární politiky MZe pro období před vstupem do EU, která zahrnovala dvě etapy vývoje zemědělské politiky v ČR. Jednalo se o etapu revitalizace (2000-2001) a adaptace (Fojtíková & Lebiezik 2008). Priority Konceptu agrární politiky jsou odvozeny od Evropského modelu zemědělství. To je založeno na multifunkčnosti agrárního odvětví.

¹ SFTR = nařízení Securities Financing Transactions Regulation obsahující obsahuje dvě hlavní komponenty-požadavek na reportování finančních transakcí a povinnost transparentnosti vůči investorům při opětovném využití finančního zajištění (Deloitte 2019)

3.3.2 Vstup ČR do EU a jeho odraz v zemědělství

Významnou etapou v rozvoji zemědělství představoval vstup ČR do EU v roce 2004. Od tohoto roku se české zemědělství nachází v prostředí jednotného trhu EU, má Společnou zemědělskou politiku, byla zavedena agroenvironmentální opatření v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova a Program rozvoje venkova. V rámci agroenvironmentálních opatření byl největší zájem projeven o ošetřování travních porostů (Baška 2010).

Dle Klapilové (2011) začala ČR v letech 2004-2006 využívat příjem přímých plateb (SAPS). Na základě Horizontálního rozvoje venkova ČR pro roky 2004-2006, jehož cílem byla podpora k trvale udržitelnému zemědělství a zlepšení celkové situace na venkově (Ministerstvo zemědělství 2015), a OP zemědělství byla pro ČR vyplácena podpora ze strukturálních fondů (Klapilová 2011). Hlavním cílem operačního programu zemědělství byla možnost zvýšení konkurenceschopnosti českého zemědělství. Program se skládal ze 3 částí, které dělily jednotlivé priority. Rozpočet programu činil 250,6 mld. EUR, načež ČR se podílela z 30 % (Ministerstvo zemědělství 2015).

Dalším přelomovým rokem byl rok 2003, kdy byla zavedena jednotná platba na farmu na základě Fischlerovy reformy. Platba se provádí na základě plateb obdržovaných v minulosti, dle plateb na plochu obdělávanou v prvním roce zavedení systému nebo v modelu kombinujícím oba přístupy. K vyplácení plateb bylo nutné dodržovat tzv. cross-compliance, tj. 19 pravidel pro ochranu životního prostředí, bezpečnost potravin a zdraví zvířat. Reforma kladla důraz na politiku rozvoje venkova - tzv. druhý pilíř SZP (Bydžovská 2018).

Bydžovská (2018) dále uvádí, že další změny probíhaly v roce 2004, kdy byl po vzoru dvou pilířů SZP určen Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.

V letech 2007-2010 probíhala etapa přizpůsobování a v letech 2011-2013 etapa vyrovnávání. Jednalo se o vyrovnávání přímých plateb ČR a EU15 za podmínky dodržování cross-compliance a modulace podpor (Fojtíková & Lebieczik 2008).

Kromě politiky zemědělství je nutné také sledovat využívání zdrojů životního prostředí jako je např. zachování půdy a intenzivní biologická ochrana. Musí se dbát na intenzifikaci zemědělství, aby docházelo k vyšší produktivitě, stabilitě a odolnosti a zároveň se minimalizovaly dopady na životní prostředí (Evropská agentura pro životní prostředí 2017).

3.3.3 Metody a funkce zemědělství

Konvenční zemědělství

Konvenční zemědělství představuje převažující metodu hospodaření ve vyspělých zemích. Dle Sandhu et al. (2015) je takto obhospodařováno 1,54 mld. zemědělské orné půdy. Tento způsob hospodaření je definován jako systém s velkým využíváním pesticidů a hnojiv k zamezení působení škůdců a k dosažení maximální produkce a udržení úrodnosti půdy. Arriaga et al. (2017) upozorňuje na skutečnost, že z důvodu intenzivního používání chemických látek se snižují optimální podmínky pro zemědělskou výrobu, jelikož je snižováno zdraví půdy. Dochází ke zhoršení biologických, fyzikálních a chemických vlastností. Konvenční zemědělství rovněž využívá odolnější odrůdy s vysokým výnosem, zavlažováním či mechanizací (Matson et al. 1997).

Tento typ hospodaření může mít charakter neobnovitelných zdrojů. Hlavní rizika představuje vyčerpání vodních zdrojů, kontaminace vodních zdrojů, kontaminace půdy, vyčerpání půdní organické hmoty či eroze. Narušováním ekologické stability dochází k vysokému stupni urbanizace krajiny (Hoorigan et al. 2002). Stejně tak Reganold et al. (2001) uvádí, že tento způsob hospodaření zvyšuje výrobní náklady, je silně závislý na neobnovitelných zdrojích a může způsobit zdravotní problémy u pracovníku těch zemědělských podniků, kteří používají hnojiva a pesticidy a manipulují s nimi.

Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství klade důraz na udržování půdy s přidavkem zelených a živočišných hnojiv, přirozenou kontrolu škůdců či střídání plodin, místo používání pesticidů či syntetických hnojiv. Cílem ekologického zemědělství je především udržovat zdraví půdy, rostlin, zvířat a lidí (Reganold et al. 2001; Wachter & Reganold 2014).

Podle Petra et al. (1992) je příroda chápána jako jednotný celek s vlastní vnitřní hodnotou a lze ho charakterizovat jako vyvážený agroekosystém trvalého charakteru.

Základními cíli ekologického zemědělství je produkce kvalitních potravin a krmiv, udržování a zlepšování úrodnosti půdy, uchování přírodních ekosystémů v krajině, omezení využívání neobnovitelných surovin nebo vytváření pracovních příležitostí a tím podporovat osídlení venkova (Šarapatka & Urban 2006).

V 90. letech 20. století se ekologické zemědělství stalo jedním z nejrychleji se rozvíjejících segmentů v Evropě i navzdory názorů některých odborníků, kteří se domnívali, že tato forma zemědělství přináší méně výnosů a je méně efektivní než konvenční způsob zemědělství (Reganold et al. 2001).

Mimoprodukční funkce zemědělství

Na rozdíl od předchozích let je v současné době zemědělství využíváno i k jiným funkcím, než je výroba potravin. Mimoprodukční funkce zemědělství existovala v menší míře i v minulosti, ale v současnosti je jim věnována větší pozornost a zemědělství můžeme chápat jako multifunkční. Během posledních desetiletí se do zemědělství stále více promítají změny v ekonomickém a politickém postavení. Z výzkumů vyplývá, že se upevňuje role rodinných farem. Děje se tak především v otázce udržitelnosti životního prostředí, využívání přírodních zdrojů a živobytí rodinných zemědělců (Grega 2006; Chappell et al. 2013; Sandhu et al. 2015; Ulčák 2014).

Grega (2006) sleduje mimoprodukční funkci zemědělství v tvorbě krajiny, která je důležitá především v Evropě, kde klíčovou rolí představují sociální struktury ve venkovském sídelním prostoru. V EU je preferována funkce, která pomáhá se zkrášením venkovské krajiny a přispívá k prevenci proti přírodním rizikům a oživení ekonomické funkce venkova (Brodová 2007).

Pro zachování tradičního stylu života na venkově a zvýšení sociálního statutu farmáře je nutné dle Sejáka (2008) zachovat funkci ochrany kulturního dědictví, osidlovací funkci a funkci rekreační. Ke zvýšení zájmu a povědomosti o venkovském prostoru a venkově jako takovém lze využít agroturistiky či rurálního turismu (Penk 2001).

3.3.4 Půdní fond v ČR

Hlavním zdrojem produkce potravin je půda jako jeden z produkčních faktorů. Správným hospodařením na půdě lze dosáhnout vysoké úrodnosti a půda je schopna se stále obnovovat. Hlavními funkcemi půdy je funkce produkční, ekologická, tvorba krajiny, ochrana toků a funkce sociální. Do produkční funkce lze zařadit pěstování potravin k obživě či produkování surovin pro zpracovatelský, textilní nebo farmaceutický průmysl (Svatoš 2008).

V ČR zaujímá rozloha půdního fondu 7 887 027 ha a z toho 53,2 %, tj. 4 205 288 ha, je využíváno k zemědělské činnosti. Zemědělská půda v ČR je z 37,5 % tvořena ornou půdou a dále vinicemi, zahradami, ovocnými sady, chmelnicemi, loukami a pastvinami. Postupem času se rozloha jednotlivých druhů pozemků mění. Změny v letech 1991-2018 jsou zaznamenány v Tab. 3. Celková plocha takto obhospodařované půdy je 2 958 603 ha. Dalších 3 700 000 ha zemědělské půdy je ve vlastnictví FO, sdružení nebo obchodních společností. Zbylých 320 000 ha je vlastnictvím státu (Ministerstvo zemědělství 2019).

Tab. 3: Vývoj zemědělského půdního fondu na území ČR v letech 1991-2018 (v tis. ha) (Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů Katastru nemovitostí České republiky 2019)

	orná půda	TTP	zahrady	ovocné sady	vinice	chmelnice	zemědělské pozemky celkem
1991	3 219	833	158	51	16	11	4 287
1995	3 158	887	158	50	16	11	4 281
2000	3 082	961	161	49	16	11	4 280
2005	3 055	972	162	47	18	11	4 265
2010	3 008	986	163	47	19	11	4 234
2015	2 972	1 000	164	46	20	10	4 212
2018	2 951	1 011	166	45	20	10	4 204

Půdu je třeba chránit, jelikož je poskytovatelem plodin, pohonných hmot, je naším kulturním dědictvím a domovem různých organismů. Půda slouží ke koloběhu živin, k regulaci povodní, je základem stavebních materiálů, je zdrojem léčiv a zabraňuje negativním dopadům klimatických změn (Ministerstvo zemědělství 2019).

3.3.5 Společná zemědělská politika

Společnou zemědělskou politikou a její analýzou, především v souvislosti s dopadem na životní prostředí, se zabývají jak akademičtí pracovníci, tak ekonomové, např. Allan Buckwell, akademický zemědělský ekonom, či Dabid Baldock, filozof a ekonom. Analýzy provádějí jak u prvního pilíře, a to přímých plateb, tak u druhého pilíře, který představuje rozvoj venkova (Institute for European Environmental Policy 2019).

Evropská unie patří mezi ekonomiky, kde se musí dodržovat přísná pravidla pro produkci krmiv a potravin. Právě přímé platby by měly být kompenzací pro zemědělce kvůli snižování konkurenceschopnosti jejich produkce, a to vlivem přísných pravidel vůči zemědělcům ze třetích zemí, kde se tato pravidla dodržovat nemusí. Na základě studií ekonomického centra AgriFood byl vydán report „Societal Concerns“. Ten poukazuje na neexistenci dat k prokázání snížené konkurenceschopnosti z důvodu přísných standardů pro chov hospodářských zvířat.

Tudíž lze usuzovat, že vyšší nároky neovlivňují konkurenceschopnost a neexistuje zde argument pro udělování vyšších přímých plateb. Z tohoto závěru lze usoudit, že vyšší nároky na regulaci potravin nemají vliv na sníženou konkurenceschopnost, a tedy problematika vyšších nároků ze strany Evropské unie nepředstavuje adekvátní argument pro udělování vyšších přímých plateb jako kompenzaci (Andersson 2011).

Pro další období, roky 2021-2027, byl pro SZP navržen rozpočet ve výši 365 md. EUR. To představuje 1/3 celkového rozpočtu. Mezi opatření, která by mohla přispět k naplnění cílů, patří např. větší míra flexibility financování SZP, kdy budou moci členské země převést až 15 % fin. prostředků z přímých plateb na rozvoj venkova a opačně. Dalším opatřením je růst podpory malých a středních zemědělských podniků, kdy dojde např. k navýšení příspěvku pro mladé zemědělce pro zahájení činnosti. Mezi neopomenutelná opatření patří boj proti klimatickým změnám a ochrana životního prostředí. V tomto bodě bude novou povinností zachování půdy bohaté na uhlík a střídání plodin místo jejich diverzifikování. Neopomenutelné je i opatření s důrazem na modernizaci, inovaci a znalosti. Státy budou moci používat ke kontrole a monitoringu nové technologie a digitalizaci venkova (Měsíčník aktualit EU 2018; Evropa 2018; Evropská komise 2018).

3.3.6 Formy podpory – programy regionálního rozvoje a dotace EU

V současné době je zemědělství dotováno téměř na celém světě. Základní důvody dotování v zemědělství jsou obvykle ekonomického charakteru, ale může jít rovněž i o důvody politické či společenské, které znemožňují odbourávání zavedených dotačních titulů (Grega 2005). Dotační zdroje představují pro mnoho farem v České republice rozhodující příliv financí. Celý proces získání dotace je pro mnoho malých farem velmi časově a administrativně náročný a musí se dosáhnout splnění podmínek (SZIF 2018).

Dle SZIF (2018) lze v ČR nalézt dvě základní skupiny dotačních programů. První skupinu tvoří národní dotační programy, které jsou zcela financovány ze státního rozpočtu. Druhou skupinou jsou evropské dotační programy kofinancované ze státního rozpočtu. Zprostředkovatelem dotací v ČR je Státní zemědělský intervenční fond. V roce 2018 bylo fondem vyplaceno v rámci SZP celkem 36,607 mld. Kč.

Evropské dotační programy zahrnují **přímé platby**, tj. jednotnou platbu na plochu (tzv. SAPS) a platbu pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (tzv. Greening). Další částí dotačních programů je možnost získání dotací v rámci Programu rozvoje venkova 2014-2020 nebo rámci plateb pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (tzv. ANC oblasti).

Přímé platby představují největší část vyplácených finančních prostředků v rámci dotačních titulů. Podpora by měla řešit zejména situaci při kolísání tržních cen a její výše je závislá na velikost obhospodařovaných hektarů. V jejich rámci musí být dodrženy zemědělské postupy, které jsou příznivé pro životní prostředí, zdraví zvířat, lidí a rostlin, a to díky platbám na tzv. Greening. Jak dále uvádí SZIF (2018) byla vyplacena výše těchto dotací v roce 2018 ve výši 22,341 mld. Kč, z toho částka ve výši 730 mil. Kč byla kryta ze státního rozpočtu a částka ve výši 21,610 mld. Kč kryta z rozpočtu EU.

SZIF (2018) dále informuje o tom, že v roce 2018 bylo podáno přes 30 tis. žádostí tzv. **SAPS**. Jedná se finanční podporu zemědělcům, kteří obhospodařují min. 1 ha zemědělské půdy typu orná půda, travní porost, trvalý travní porost, vinice, chmelnice, sady, školka, rychle

rostoucí dřeviny, zalesněná půda a jiná kultura, která splní podmínky dotace. Sazba dotace byla stanovena na 3 388,15 Kč/ha zemědělské půdy. Celková výše vyplacených dotací činila 11,200 mld. Kč.

Tzv. dotace na **Greening** jsou vypláceny formou SAPS po splnění podmínek. Cílem podpory je motivace zemědělců k ekologickému hospodaření a ochraně životního prostředí. Na čerpání této platby bylo v roce 2018 podáno přes 30 tis. žádostí. Sazba dotace byla stanovena na 1 877,38 Kč/ha zemědělské půdy (SZIF 2018; SZIF 2016).

Program rozvoje venkova 2014-2020

Program rozvoje venkova 2014-2020 je financován Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EAFRD). Na aktuální období bylo pro ČR vyčleněno 3,1 mld. eur. Z této částky tvoří 2,3 mld. Eur evropské prostředky a 768 mil. Eur z prostředků ČR (Ministerstvo pro místní rozvoj 2015).

Hlavní cíli programu jsou: obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství či lesnictví prostřednictvím agroenvironmentálních opatření, investice pro zajištění konkurenceschopnosti a inovaci zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura. Program také dále podporuje diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovských oblastech. Účelem je vytváření nových pracovních míst a zvýšení hospodářského rozvoje. K lepšímu určení podpory na potřeby daného venkovského území je podporován komunitně vedený místní rozvoj, resp. metoda LEADER. Dále mohou být v rámci Programu pro aktuální období aplikována opatření s názvem „Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními“, které by měly kompenzovat náklady a ušlé příjmy plynoucí z omezení zemědělské produkce, a to s cílem zachovat udržitelné systémy hospodaření v oblastech s přírodními omezeními (Ministerstvo zemědělství 2019; SZIF 2015).

Značné zvýhodnění dle Čapounové (2014), z pohledu dotací, lze sledovat v případě velkých podniků. Jedná se o zvýhodnění na úkor malých farem. Zároveň upozorňuje na stárnutí sedlácké populace a nepřiměřenou administrativní zátěž. Možným řešením by bylo snížení administrativy, konkurenceschopnost vůči velkým agrárním korporacím, zlepšení přístupu k informacím a zlepšení vyjednávacích pozic na národních úrovních.

3.4 Význam rodinného zemědělství

Rodinné podniky představují páteř moderní ekonomiky a mají silné spojení s domovským regionem. Definovat pojem rodinného podnikání není jednoduché, jelikož ani v legislativě není toto zakotveno. Rydvalová et al. (2015) mimo jiné konstatuje, že ani v rámci EU neexistuje jednotná definice rodinného podnikání.

Koncept rodinného zemědělství zahrnuje jak hledisko sociologické, tak i ekonomické. Ze sociologického hlediska je zemědělství spojeno s rodinnými hodnotami, které představují solidaritu a angažovanost. Z ekonomického hlediska je rodinné zemědělství identifikováno specifickými podnikatelskými dovednostmi, vlastnictvím a řízením podniku. Představuje nejběžnější model zemědělství v Evropě, jelikož odráží životní styl založený na přesvědčení a tradicích o životě a práci. Většinu zemědělských podniků EU představují rozmanité rodinné farmy přecházející z jedné generace na druhou. Ty poté přispívají k socioekonomické a environmentální udržitelnosti venkovských oblastí. Působí v různých hospodářských či agroekologických oblastech, což představuje možnost zajistit potraviny při splnění vysokých

nároků. Ať už se jedná o původ, rozmanitost či bezpečnost potravin (European Commission 2015).

I přes existenci rodinných farem dochází k nejasnostem ohledně využívání termínu „rodinné farmy“. Používá se spíše jako eufemismus pro malé farmy než jako popis právního postavení farmy. Fungování takovýchto farem je v rámci EU velmi odlišné. Na jedné straně existuje velké množství velmi malých farem, které hospodaří na pozemcích menších než 2 hektary, a celkově obhospodařují malý podíl z celkové rozlohy využívané zemědělské půdy. Na druhé straně existuje malý počet velmi velkých farem, které hospodaří na pozemcích o rozloze přes 100 hektarů a obhospodařují polovinu zemědělské půdy v EU-28. Tento kontrast je ještě markantnější, pokud provedeme srovnání z hlediska ekonomické velikosti podniků (Matthews 2013).

Potřebu sjednotit výklad základních termínů v případě provozování rodinného podnikání vznikla z důvodu srovnávání výsledků studií zabývajících se rodinnými podniky. Jedná se zejména o porovnávání statistických údajů o rodinném podnikání v jednotlivých zemích (Hesková et Vojtko, 2008; Koráb et al., 2008)

3.4.1 Specifika rodinných farem

Bečvářová & Zdráhal (2014) specifikují zemědělské výrobce do třech typů podniků. Jedná se o zemědělské podniky orientované na zisk, jejichž tržní produkce má vysoký podíl v celkové produkci a využívají v první řadě najatou pracovní sílu. Další skupinou jsou rodinná hospodářství, u kterých je část produkce určena pro trh a část pro samozásobení. Tato skupina není orientována na tvorbu zisku, velkou roli hraje i vlastní spotřeba (obživa rodiny). Poslední skupinou jsou naturální hospodářství fyzických osob, kde značnou část produkce čerpají pro vlastní spotřebu, malá část je prodána. Jedná se hlavně o přebytečné komodity jako jsou vejce, ovoce či zelenina. Zisk tohoto typu hospodářství je čerpán z nezemědělských činností. Svým charakterem se jedná spíše o doplňková hospodářství.

Dobrym předpokladem pro stabilní hospodaření rodinných farem je zachování tradice podnikání generační obměnou (Čapounová 2014). Jak uvádí Núñez Ferrer & Kaditi (2008) stává se přirozeným, že farmář předá v důchodovém věku podnik mladší generaci, čímž zajistí obhospodařování rodinné půdy.

3.4.2 Hospodaření rodinných farem

FAO představuje rodinnou farmu jako zemědělský podnik, který je spravován a provozován rodinou a práce je provozována rodinnými příslušníky. ASMP ČR pojem rodinné farmy upřesnila jako zemědělskou výrobu, na které se podílejí práci nebo majetkem nejméně dva členové rodiny. Jeden z nich musí vlastnit potřebné osvědčení (Bečvářová & Zdráhal 2013).

Existuje ovšem i odvrácená tvář celé věci, a to, že odchod zemědělců může doprovázet emocionální stres starších zemědělců. To může mít za následek nemožnost převodu podniku na mladší generaci. Tyto informace vzešly ze studie, které byla provedena v Irské republice. Je nutné přijmout velkou odpovědnost a být schopen rozhodovat, aby byl podnik zachován, a mít hluboký vztah k podniku. K tomu je ovšem zapotřebí mít vědomosti a zkušenosti od svých předků a mít schopnost vést podnik, stejně jako zodpovědnost hospodáře a jeho rodiny ke statku

a půdě, úctu k předkům a budoucím generacím (Conway et al. 2017; Nuthall 2011; Vobecká 2018).

Hlavními prvky rodinných hospodářství je vlastnictví rodiny, práci a kontrolu obstarává sama rodina nebo její blízcí členové. Podnik je většinou předáván z generace na generaci a hlavní část příjmů rodiny plyne ze zemědělské výroby. Sama rodina žije na farmě (Calus 2009).

I přestože celkový počet farem stále klesá, podíl rodinných farem zůstává stále vysoký. Největší úbytek v západoevropských zemích byl v letech 1990-2005, a to o více než 1/3. Rodinný statek je i nadále základním kamenem evropského zemědělství. Tento fakt se stal důležitým východiskem pro tzv. Evropský zemědělský režim, na kterém je založena současná Společná zemědělská politika (viz kapitola 3.3.5). Navzdory rozdílům ve velikosti, výstupech a výrobních metodách je západní rodinné zemědělství spojováno s historickým a kulturním zázemím, dostupností půdy a společnými potřebami a preferencemi (Calus 2009).

Rodinné farmy v EU reprezentují až 94 % všech zemědělských podniků. V roce 2013 bylo v ČR a na Slovensku provozováno 82 % rodinných farem z celkového počtu podniků. Ovšem na druhou stranu bylo obhospodařováno pouze 18 % zemědělské plochy. V porovnání např. s Holandskem, kde hospodařilo až 79 % rodinných farem na 73 % plochy zemědělské půdy opravdu velmi málo. Podobně jako Holandsko je na tom např. Slovinsko či Malta (Eurostat 2016). Rodinná hospodářství jsou významná pro svůj velký podíl na světové produkci potravin. Zemědělství specialisté se shodují na tom, že investicemi do zemědělství lze dospět ke snížení chudoby, nerovnosti a hladu. Jedná se zejména o země, kde je v sektoru zemědělství zaměstnáno velké procento populace (Lowder et al. 2016).

3.4.3 Ustálení rodinných farem

Regulátorem zemědělské výroby jsou omezení nastavená evropskými předpisy. Zemědělci čelí nejenom legislativním nárokům a nejistotě budoucího vývoje trhu, ale musí dodržovat i různorodé požadavky na hospodaření. Snižování ekologického dopadu výrobních metod je vyžadováno na druhou stranu od zvyšování produkce potravin vůči rostoucí světové populaci. Důsledkem mnohostranných požadavků a nutnosti řešit výkyvy a nejistoty je snižování počtu zemědělských farem. V rámci řešení těchto problémů a ke zvýšení odolnosti rodinných farem vůči nepříznivým faktorům lze využít dva přístupy. První se zaměřuje na materiálové struktury a zvýrazňuje úlohu farem a ekologické dynamiky. Druhý se zaměřuje na aktéry a vyzdvihuje, že důležitou roli hrají i farmářská uskupení či společenské složky (Darnhofer et al. 2016; Davidson 2010; Weis 2010).

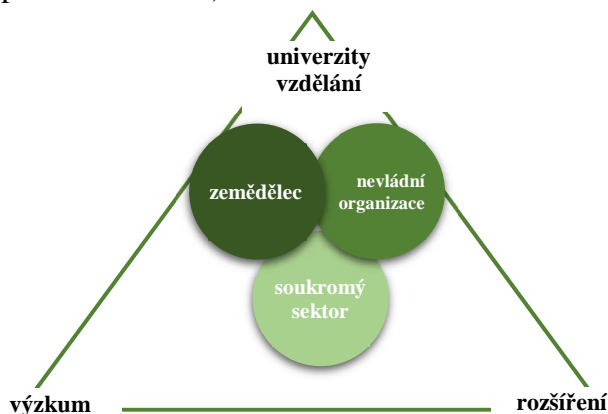
Darnhofer et al. (2016) uvádí, že vyhnutím se nezdravému přístupu k řízení a jednostrannému systému vedení vede k větší flexibilitě a nejsou tolik izolovány. Porovnání studií ve Francii a Rakousku ukázalo, že volbou typu zemědělského podniku zvýšíme odolnost farmy.

3.4.4 Vzdělávání zemědělců

Důležitým nástrojem rámce politiky EU pro rozvoj venkova jsou vzdělávací akce či poradenské služby. Specializace v zemědělství vyžaduje určitou úroveň technologického a ekonomického vzdělávání. Předpokládají se odborné znalosti informačních technologií, povědomí o kvalitě výrobků a výsledků výzkumů a udržitelného řízení přírodních zdrojů. Ke

zlepšení řízení jejich hospodářství lze využívat poradenské služby a zlepšit tak výkonnost svého hospodářství. Poradci jsou považováni za zprostředkovatele učebního procesu.

Byl vytvořen model, který je nazýván paradigmatem zemědělských znalostí a informačních systémů. Tři hlavní instituce musí být vzájemně propojeny, aby podporovaly učení zaměřené na farmáře a plynulou výměnu informací mezi stranami (European Commission 2015; Snapp & Pound 2008).

Obr. 2: Model trojúhelníku (Snapp & Pound 2008)

3.4.5 Mladí zemědělci v ČR a EU

Téma „Mladých zemědělců“ je v posledních letech velmi diskutováno a je v mnoha politických dokumentech i vědeckých studiích považováno za jedno z klíčových z důvodu změn, které vedou k horšímu až neudržitelnému stavu.

Podle European Parliament (2008) Evropský parlament a další instituce EU upozorňují na potřebu bojovat s nepříznivou demografickou situací v zemědělství a s dlouhodobým úbytkem zemědělských podniků. Dalším problémem je stárnoucí populace zemědělců a nedostatek mladých zemědělců, který má rovněž za následek opouštění půdy a vyliďnění venkova jako takového. Tyto body představují zásadní problematiku EU již od 90. let minulého století. Aktivně se proto snaží dané téma skrze jednotlivé politiky řešit.

Hlavní oblastí, kterou se snaží řešit, je charakteristika mladých zemědělců a jejich postavení pro případ udržitelnosti evropského zemědělství v environmentální, ekonomické i sociální oblasti. Ze sociálního hlediska by mladí zemědělci měli zamezit vyliďňování venkovských oblastí a mít klíčový podíl na rozvoji venkova (Zagata a Sutherland 2015). Z environmentálního pohledu se předpokládá uvědomělejší a znalejší postoj, který bude reflektovat zejména multifunkční povahu moderního zemědělství.

4 Metodika

Teoretická část práce se zabývala zpracováním poznatků ze současné literatury týkající se venkovského prostoru, zemědělství a problematiky rodinných farem. V praktické části práce jsou zpracovány podklady získané při dotazníkovém šetření a odpovědí při rozhovoru s agronomkou farmy. Použití kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod přispívá dle Giddena (2013) k důkladnému porozumění a vysvětlení předmětu zkoumání.

4.1 Charakteristika řešeného území

Obec Červená Hora se nachází ve správním obvodu ORP Náchod, v Královéhradeckém kraji, který sousedí ve východní části správní obvod s Polskem, dále se správním obvodem Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Trutnov a Nové Město nad Metují, Jaroměř, Broumov, které jsou také součástí okresu Náchod.

V rámci Královéhradeckého kraje lze, dle ČSÚ, rozdělit obce do různých velikostních kategorií. Z celkového počtu obcí 448 můžeme vytvořit přehled dle velikostních kategorií, jak je znázorněno v

Tab. 4. Data jsou uvedena k 1. 1. 2019.

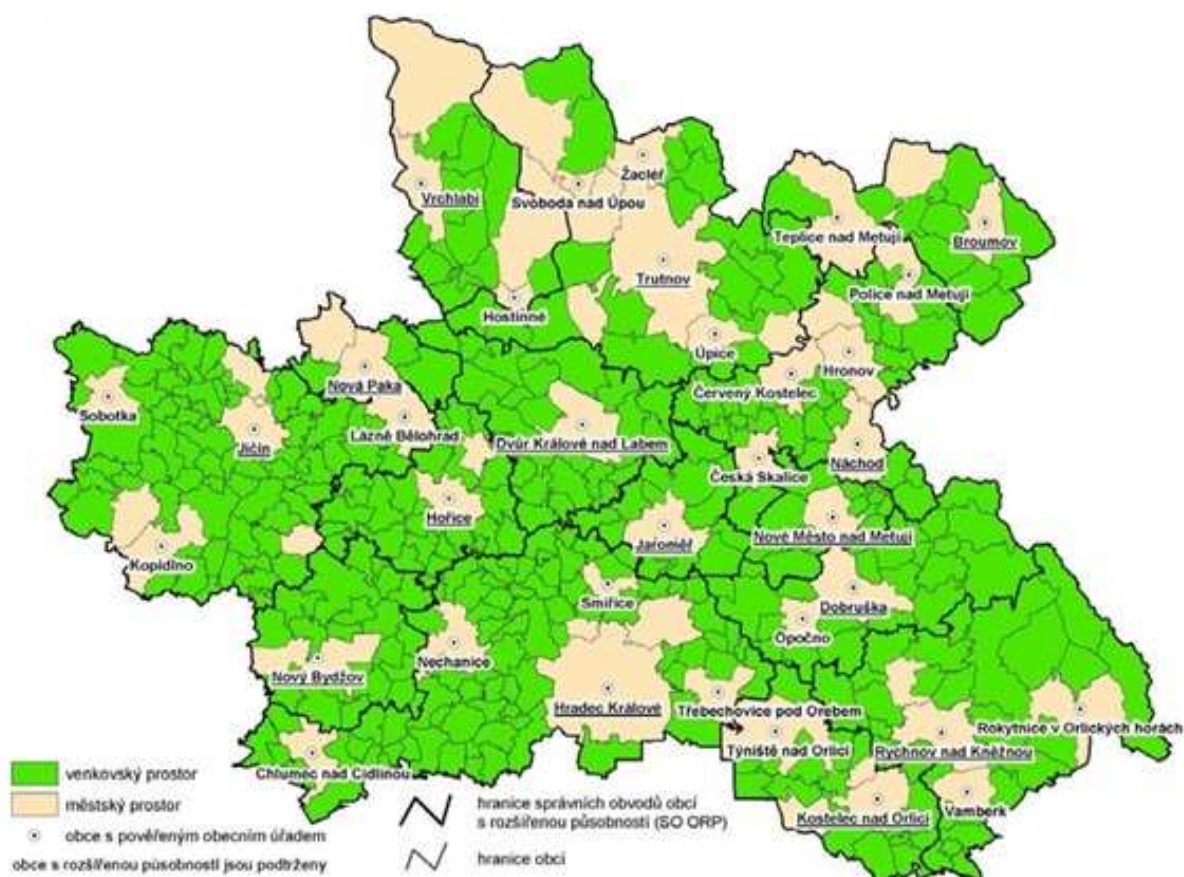
ORP Náchod se rozkládá na rozloze 35 558 ha, což představuje 7 % rozlohy Královéhradeckého kraje. Žije zde přibližně 61 500 obyvatel v 36 obcích, tj. 1/10 celkového obyvatelstva Královéhradeckého kraje.

Obr. 3: Správní obvody ORP v Královéhradeckém kraji (Český statistický úřad 2019)

Tab. 4: Počet venkovských obcí a počet obyvatel podle velikostních kategorií obcí (Český statistický úřad 2019)

velikostní kategorie	počet obcí	v %	počet obyvatel	v %
do 199 obyvatel	99	22 %	13 499	2 %
200–499 obyvatel	171	38 %	55 137	10 %
500–999 obyvatel	98	22 %	65 919	12 %
1000–1999 obyvatel	36	8 %	48 542	9 %
2000 a více obyvatel	44	10 %	367 924	67 %

Obr. 4: Vymezení venkovského a městského prostoru v KHK (Český statistický úřad 2019)

V porovnání s ostatními kraji patří Královéhradecký kraj k regionům s poměrně kvalitním životním prostředím a čistým ovzduším a poskytuje výjimečně bohaté zdroje podzemních a povrchových vod nacházející se v určitém stupni ochrany. Je zde věnována i vysoká pozornost k ochraně přírody a krajiny, jelikož se zde nacházejí všechny typy legislativní ochrany krajiny (NP, CHKO, NPR, NPP, PR, PP, Natura 2000).

Zemědělství v Královéhradeckém kraji je ovlivněno celým souborem přírodních podmínek. Kraj je zemědělsko-průmyslovým regionem. K tomuto dopomáhá i existence příznivých přírodních podmínek a související zpracovatelský průmysl. Zemědělství v posledních letech prochází procesem konsolidace, kdy klesá počet zemědělských producentů.

Ovšem na druhou stranu je intenzita rostlinné a živočišné produkce stále nad celorepublikovým průměrem. Rozhodujícím faktorem je i kvalita a struktura půdního fondu, kdy zemědělská půda tvoří 59 % (69,2 % orná půda) z celkového půdního fondu a 41 % tvoří nezemědělská půda (75 % lesní půda).

Zemědělská půda tvoří 57 % území správního obvodu. Území je bohaté na lesy, které se rozprostírají na 31 % území s rozdílnou nadmořskou výškou v rozmezí 260-770 m n. m. V oblasti obce Červená Hora lze spatřit typické ilimerizované půdy a kyselé půdy. Občas se zde také vyskytují hnědozemě na sprašových hlínách a hnědé pelosoly.

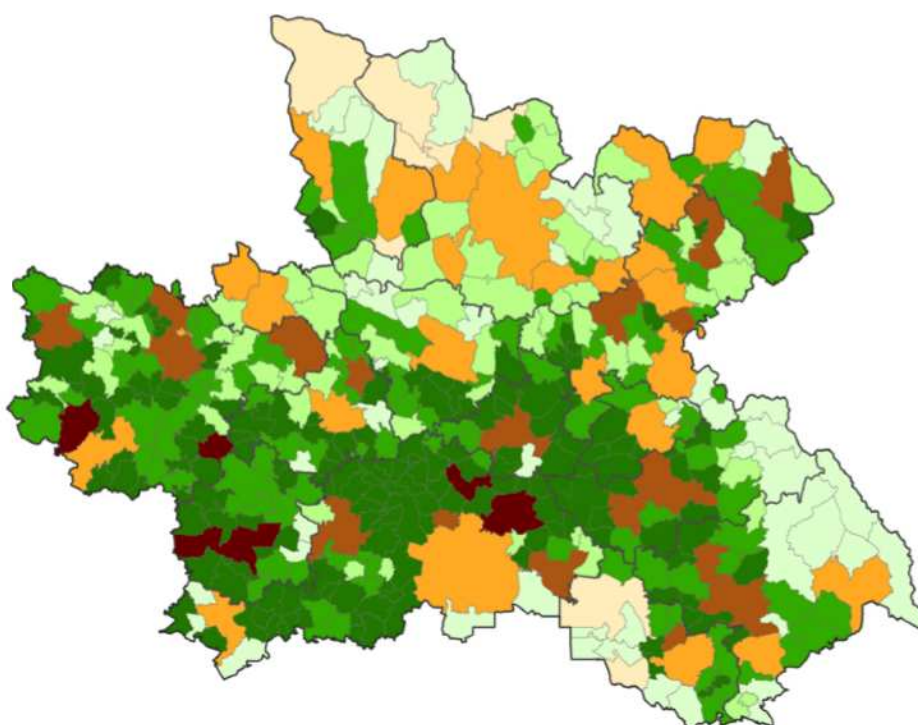
Z hlediska zaměstnanosti můžeme zaznamenat menší zájem o práci v zemědělství zejména u mladší generace.

Nevyužitý potenciál sektoru sledujeme v rozvoji ekologického zemědělství a mimoprodukční funkce zemědělství (např. agroturistika).

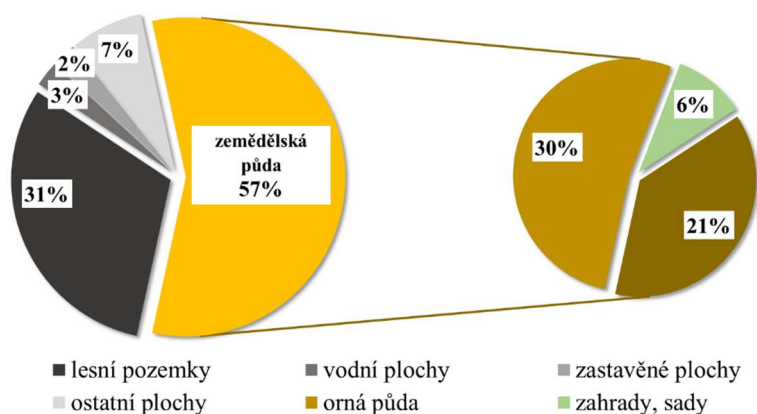
průměr kraje celkem = 58
v tom:
venkovský prostor = 62
městský prostor = 50

podíl zemědělské půdy v %

venkovský prostor
 méně než 45,0
 45,0 – 59,9
 60,0 – 74,9
 75,0 a více
městský prostor
 méně než 45,0
 45,0 – 59,9
 60,0 – 74,9
 75,0 a více

Obr. 5: Podíl zemědělské půdy v katastrálním území obcí KHK (Český statistický úřad 2019)

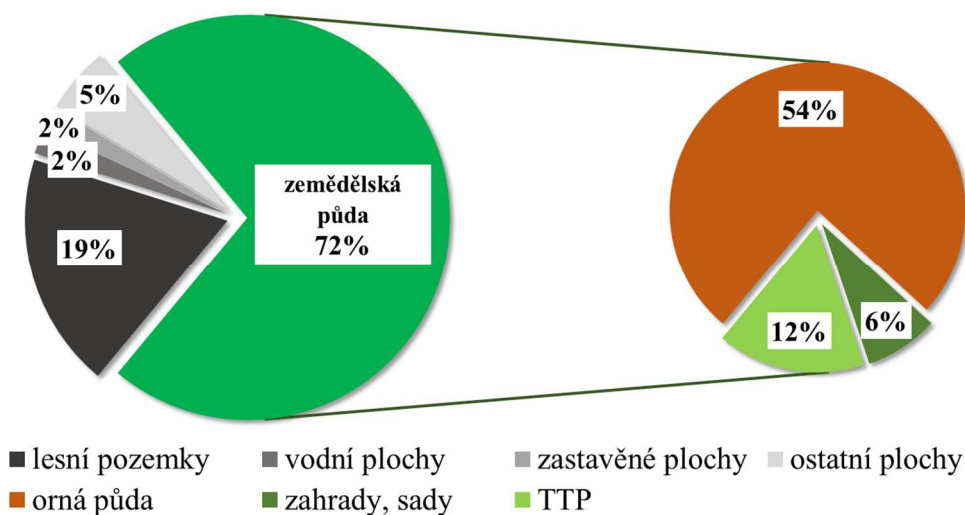
Graf 1: Struktura zemědělské půdy a pozemků v SO ORP Náchod (Český statistický úřad 2019)

4.1.1 Obec Červená Hora

Obec Červená Hora můžeme nalézt ve střední části okresu Náchod. Nachází se mezi Českou Skalicí a Červeným Kostelcem a leží 377 m n. m. Do jejího území spadá národně přírodní a národně kulturní památka Babiččino údolí s ratibořickým zámekem. Obec je charakteristická venkovskou zástavbou se zhruba 200 trvale žijícími obyvateli. Najdeme zde ale i větší počet chalupářů.

Historie obce sahá již do doby okolo roku 1270, kdy byl založen hrad Náchod. Ještě v 16. a 17. století byla obec Červená Hora městečkem, a ještě v roce 1882, dle zápisu v Pamětní knize obce, zde žilo 356 obyvatel v 57 domech. Nacházela se zde dvoutřídní škola, hospoda a nálevna, dva kramáři, pekař, řezník a kolář. Mezi historické památky obce patří kaplička se zvoničkou Panny Marie z roku 1730, která je zděnou stavbou s šindelovým komolým stanem s lucernou a cibulovitou bání s křížem, a v roce 2002 byla osazena novým zvonem. Roku 1901 byl v obci postaven první vodovod a roku 1926 byla do obce zavedena elektrika. V roce 1961 byla obec spojena s obcí Všeliby a přidružena ke střediskové obci Žernov. Ovšem v dubnu 1990 se podařilo obci znovu osamostatnit.

Mezi přírodní a kulturní zajímavosti určitě patří zřícenina hradu Červená Hora, který sloužil jako ve 13. století jako ochrana obchodní stezky z Čech do Slezska. V obci se rovněž nachází několik staveb prezentujících lidovou architekturu. Obcí prochází i cyklotrasa KČT č. 4056 „Po stopách bojů 1866“, která je dlouhá 26 km. Mezi další zajímavosti v okolí obce patří zříceniny hradů Rýzmburk a Vízmburk, boušínský kostelíček P. Marie, studánka se záračnou vodou, kostel sv. Václava a pomníky prusko-rakouské války z roku 1866 nebo vodní nádrž Rozkoš či rekreační rybníky Špínka a Brodský.

Graf 2: Rozložení zemědělské půdy v obci Červená Hora (ČSÚ 2019)

4.2 Rodinná farma Jiránek

4.2.1 Charakteristika farmy a její historie

Farma byla založena již v roce 1860, kdy byla panem Antonínem Jiránkem zakoupena rolnická usedlost v Červené Hoře. Po dobu dalších čtyř generací na ní nebyla přerušena činnost. Až v 50. letech minulého století, v důsledku normalizace, byla již pátá generace nucena převést část svého majetku, stroje, dobytek a budovy do užívání vznikajícího místního JZD.

V roce 1990 obnovil činnost farmy na bývalé zemědělské usedlosti pan Jaroslav Jiránek. Za ztížených podmínek a po zdoluhavých jednáních mu byla vydána v restitucích zemědělská půda.

V začátkách 90. let minulého století byla obnovena činnost farmy, která se věnovala pěstování brambor a tradičním zemědělským plodinám a rovněž byla zakoupena základní zemědělská technika. V roce 1992 se k p. Jiránkovi přidal jeho syn Michal, který pokračoval v rodinné tradici.

Nákupem nových technologií se zemědělská činnost rozšířila i o služby v zemědělství. V dalších letech se Farma dále rozšiřovala o nové zaměstnance a výpomoci se ujali i rodinní příslušníci.

Po roce 2005 si farma pronajala nové pozemky v kat. územích Studnice u Náchoda, Žernov, Zlích, Česká Skalice, Světlá u Hoříček, Olešnice u Červeného Kostelce a další. V blízkosti sídla farmy bylo soustavně budováno zázemí a haly pro zemědělskou techniku, která byla obměňována podle potřeb výroby (rozlohy a druhů pěstovaných plodin).

Od roku 2012 Farma rozšířila svoji produkci o výrobu plodin využívaných jako zdroj obnovitelné energie – jedná se především o luscoobilné směsky, energetické travní směsky a kukuřici. Farma vykonává i další činnosti, které spadají do mimoprodukční funkce zemědělských činností.

V současné době Farma zaměstnává 10 zaměstnanců ve dvou provozech, z toho jsou 3 rodinní příslušníci, zbytek jsou externí zaměstnanci.

4.2.2 Půdní a klimatické podmínky

Farma hospodaří na pozemcích, které se nacházejí v klimatickém regionu 6-9. To představuje mírně teplé, vlhké, nížinné až chladné a vlhké podnebí, s vláhovou jistotou nad 10, průměrnými ročními teplotami 7,5-8,5 a nižšími a ročním úhrnem srážek nad 700 mm. Informace o tom, v jaké oblasti leží využívané pozemky, pomáhá vhodně zvolit plodiny a pěstitelské zásahy. Při rozhodování o stanovení termínu zásahů, jako je např. sklizeň, sušení sena apod., je vhodné využívat i prognózu Českého hydrometeorologického ústavu o vývoji počasí. Půdní vlastnosti jsou rozdílné podle katastrálního území a jednotlivé půdní bloky jsou dosažitelné v okolí farmy do 10-20 km.

4.2.3 Obhospodařované pozemky

Farma v současné době hospodaří na 430 ha orné půdy a 16 ha trvalého travního porostu. Veškerá roční produkce je zpracována buď tradičně či v bioplynové stanici jako zdroj pro výrobu elektrické energie. Převažuje zde pěstování obilnin (pšenice ozimá – podrobněji, kukuřice), dále pak olejnin (řepka ozimá, mák) a směsí pro využití v BPS (luskoobilná směska,

oves jako GPS, energetické travní směsi). O činnosti bioplynové stanice podrobněji pojednává kapitola 4.2.5.

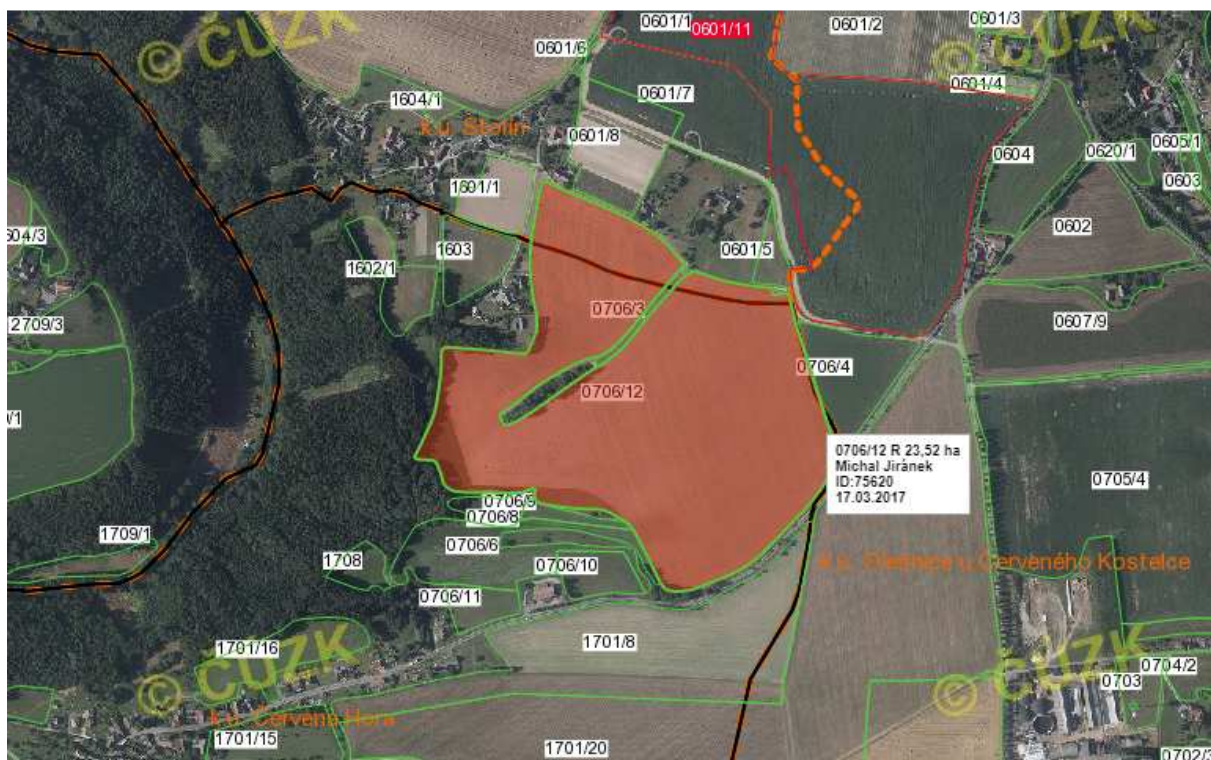
Farma hospodářů na pozemcích spadajících do obilnářské oblasti, která se vyznačuje různými půdami od hnědozemí a ilimerizovaných půd až po glejové půdy, se zrnitostí složení hlinitopísčité až jílovité s různým stupněm skeletovitosti. Už z druhu kategorie vyplývá, že je vhodná pro pěstování obilnin, dále pak pro technické plodiny, řepku či pěstování cukrovky.

Farma plánuje osevnický postup vždy s výhledem na další hospodářské období v návaznosti na minulé hospodářské období. Vychází přitom z agrotechnických zásad tak, aby byla zajištěna obměna plodin na jednotlivých půdních blocích, a byly zachovány dobré půdní podmínky pro následné plodiny.

Část produkce je podmíněna nařízením vyhlášky MZE, kdy je dodržen osev „greeningu“. Plodiny zvolené v greeningu farma využívá jako zdroj pro výrobu elektrické energie, včetně trvalých travních porostů.

V minulých letech se Farma zabývala pěstováním cukrové řepy na rozloze 20 ha, od které vzhledem k pracnosti a současným podmínkám na trhu upustila.

Velikost a rozlohy půdních dílů se liší svou velikostí od 1 ha do 30 ha. Dále se pak liší svojí polohou, kdy zhruba 3/4 obhospodařované zemědělské půdy je obděláváno na základě nájemních či pachtovních smluv. Pořízení zemědělské půdy nákupem není standardně možné vzhledem k současným tržním cenám pozemků. Ve vlastnictví Farmy je zhruba 1/4 pozemků, tj. 111 ha z celkového množství obhospodařované půdy. Zbylých 335 ha je obděláváno na základně nájemních či pachtovních smluv.

Obr. 6: Pozemek 706/12 v k. ú. Červená Hora

4.2.4 Rostlinná výroba

Při pěstování plodin využívá farma minerálních a organických hnojiv (dále „kejda“). Organické hnojivo odebírá od místní společnosti, která se zabývá chovem prasat. Jedná se o tekuté hnojivo (směs od více kategorií), které obsahují základní prvky N (dusík) v množství 4,3 kg/t, P (fosfor) obsah 1,3 kg/t, K (draslík) obsah 1,74 kg/t. Toto hnojivo přispívá k udržení organické složky v půdě.

Obr. 7: Aplikace kejdy prasečí (zdroj vlastní)

4.2.5 Bioplynová stanice

V ČR je podporován vznik zemědělských bioplynových stanic. Stanice jsou schopny zpracovávat kejdu, hnůj, ale hlavně i plodiny jako je např. kukuřice. Biomasa představuje hmotu živých organismů. Nejčastěji se takto označují zemědělské suroviny využitelné v energetice. Produkují se pouze pro tento účel, neslouží jako potrava, a musí mít (vykazovat) dané vlastnosti, kvůli kterým se jejich produkce vyplatí.

Farma pěstuje různé energetické travní směsky. Začala je pěstovat v roce 2012 jako produkci pro BPS, kdy zároveň využila tuto plodinu jako ochranu před erozí na pozemcích s vyšší sklonitostí nad 4°.

Energetické travní směsky jsou v prvním roce sety jako podsev ovsa na zeleno využívaného rovněž jako komodita pro BPS. Jedná se o:

speciální směs VZ:	Bioplyn II
číslo partie:	2-0011-08028/02
výsevek:	0,32 q/ha
a	
oves setý:	Scorpion C1
klíčivost:	86%
HMKS:	53,10
číslo partie:	1-0011-55156/01
výsevek:	200 kg/ha

Obě plodiny jsou vysety na jaře (březen) jednotlivě za sebou, oves do hloubky 4 cm, travní směs do hloubky 1 cm. Oves setý se sklízí v mléčné zralosti zrn na přelomu května a června. Speciální směs Bioplyn II má svoji 1. seč koncem srpna a začátkem září. V nadcházejících letech se travní směs sklízí v termínech sečí trav v požadované zralosti.

Sklizňové práce probíhají pomocí stroje Krone, který je tažen traktorem New Holland T7070. Ten připraví pokos plodin do řádků a následně je proveden sběr hmoty řezačkou New Holland FX40, která nafouká hmotu do návěsů tažených traktory. Hmotu je poté odvezena přímo do senážních jam, kde je uskladněna dusáním a postupně odebírána jako krmivo pro BPS. Pro kvalitu a vlastnosti píce je při zpracování důležité udržet hmotu v optimální kvalitě (ideální obsah sušiny v hmotě je pro nás 28 % - 30 %). Tato plodina není po dobu své vegetace ošetřována žádným chemickým přípravkem. Plodina je na podzim, případně na jaře hnojena organickým hnojivem.

Energetické travní směsky jsou ponechány na pozemku 4 roky a pro další rok je provedeno rozorání a obnova porostu stejným způsobem jako při prvním setí.

Výnos je závislý na klimatických podmínkách, dostatečných srážkových úhrnech a četnosti hnojení. Optimální jsou provedené dvě seče v jednom hospodářském období.

Farma v současné době obhospodařuje zhruba 60 ha osetých energetickou travní směskou.

Obr. 8: Bioplynová stanice (zdroj vlastní)

Obr. 9: Sklizení řezačkou (zdroj vlastní)

4.2.6 Mechanizace a poskytované služby

Farma disponuje zemědělskou technikou, která může být využita v rámci různých služeb. Jsou to především traktory, kombajny, řezačka, mulčovač, hloubkový kyprič, speciální technika jako jsou navijáky, vleky na dřevo, sněhová radlice, manipulátor a další. Mechanizace nabízí

komplexní sortiment prací a vzhledem k rozsahu rostlinné výroby je nutné využívání moderní a výkonné mechanizace.

Pro provoz podniku slouží několik traktorů, kombajny, řezačky, secí stroje a další (viz níže). Pro mechanickou ochranu používá samochodné postřikovače a pro sklizeň slouží mlátička. Postupně se provádí obnova mechanizační techniky a její modernizace.

Poskytované služby

Podnik provádí běžné zemědělské činnosti. Mezi ně lze zahrnout orba, předset'ovou přípravu, setí, válení, postřik, hnojení, rozmetání hnojiv, obrácení a skulování pícnin, sklizeň, podmítání či podrývání.

Nezemědělské činnosti, které je farma schopna provádět, jsou opravárenské práce v hlavním provozu, v obci Červená Hora. Dílna zajišťuje opravy a údržbu zemědělských, lesnických a stavebních strojů, nákladních automobilů, nakladačů a dopravní techniky. Opravy probíhají nejenom na vlastní technice, ale nemalou část jejích činnosti je i oprava externí techniky. V rámci své činnosti jsou schopni provádět dopravu a nakládku, přepravu tekutých hnojiv a vody i odvoz odpadních vod nebo nakládku teleskopickým nakladačem.

Dále provádějí polní práce, dopravu traktorovou i nákladními automobily. Provádí práce s vysokozdvížným vozíkem. Nemalý podíl činností, které farma zajišťuje, zaujímá úprava okolí a travních porostů v rámci obce a jeho blízkého okolí. V obci provádí úklid sněhu pomocí sněhové radlice a traktoru, jak je vidět na Obr. 10. Farma se rovněž podílí na opravě chodníků.

Pro soukromé zájemce je schopna provést štípání dřeva, zalévací práce nebo hnojení na soukromých polnostech. V případě potřeby je schopna dojet na místo zapadlých vozů a pomoci s jejich vyproštěním. Pro zájemce provádí majitel farmy opravu offroad jeepů a v současnosti se věnuje i přestavbě vojenských amerických veteránů, jelikož toto je jeho velká vášeň.

Pro místní školku provádějí opravy na dětském hřišti, jako je např. renovace kolotočů a prolézaček pro děti, renovace a nátěry hraček či pomoc při rekultivaci okolí. Pro školku je rovněž v nejbližších týdnech v plánu uspořádání exkurze, kdy o toto projevila zájem sama školka.

Obr. 10: Úklid sněhu pomocí sněhové radlice (zdroj vlastní)

4.3 Metody sběru dat

4.3.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkový průzkum patřil k podpůrné metodě, díky níž bylo možné dosáhnout cíle této diplomové práce. Dotazník byl sestaven z 20 otázek, které byly postaveny tak, aby na sebe logicky navazovaly a pro oslovené bylo jednodušší na ně odpovídat. Respondenty byli obyvatelé obce. Účelem dotazníkového šetření bylo zjištění povědomí o farmě a o její činnosti, jejím vztahu k okolí a vlivu na venkovský prostor. Výsledky byly zpracovány ve formě tabulek a následných grafů. Dotazník byl předkládán jako anonymní a skládal se z 12 uzavřených otázek, 4 otevřených otázek a 4 identifikačních otázek. U všech otázek bylo na výběr z několika možností, u některých byla zvolena i forma možnosti více odpovědí. Dotazníky byly distribuovány osobně a u každého osloveného byl proveden průzkum k zjištění a osvětlení odpovědí na jednotlivé otázky. Celkem bylo vyplněno 75 dotazníků. Rozložení respondentů z hlediska pohlaví bylo relativně stejnoměrné, a to 57 % mužů a 43 % žen. Respondenti byli ochotni odpovídat na všechny otázky a jejich odpovědi byly vstřícné a mnohdy, v případě otevřených otázek, i obsírné. Jednalo se především o věkovou kategorii 15-64 let, která zaujímala celých 69 % dotazovaných. Vzdělanostní struktura dotazovaných byla nejvíce zastoupena středoškoláky, ať už s maturitou nebo bez maturity.

Zpracování vyhodnocení jednotlivých otázek je očíslováno a výsledky znázorněny v kapitole 5.1.

Pomocnou technikou k vyhodnocení dotazníkového šetření a rozhovorů bylo „zúčastněné pozorování“, které je dle Hendla (2008) výhodné v tom, že hodnotitel je v osobním kontaktu s hodnoceným subjektem a sbírá data, zatímco je v úzkém spojení s danou životní situací a díky tomu je hodnotitel lépe schopen porozumět zkoumaným skutečnostem a zachytí i skutečnosti, které by v rozhovoru nad konkrétními dotazy nebylo možné zachytit (Elmasri & Navathe 2016).

4.3.2 Pohovor s agronomkou farmy

V rámci zkoumání vymezeného území bylo využito i kvalitativní metody zkoumání. Polostrukturovaný pohovor byl veden s agronomkou farmy a s jejími zaměstnanci. Ti provozují zemědělské i nezemědělské činnosti v rámci podnikání farmy.

Cílem bylo zjistit aktuální situaci na farmě a ze získaných poznatků zjistit, jaké jsou jejich vyhlídky a plány do budoucna. Pohovory byly provedeny na základě předem vytvořených otázek (viz níže). V průběhu pohovorů bylo dospěno i k dalším zjištěním, která nebyla součástí otázek, ale vyplynula z konverzace.

1. Jak dlouho podnikáte v oblasti zemědělství?
2. Jaká je rozloha zemědělské půdy, na které hospodaříte?
3. Jaké obhospodařujete pozemky? Jsou všechny ve Vašem vlastnictví?
4. Využíváte možnosti získání dotací? Pokud ano, jaké?
5. Kolik zaměstnanců má váš provoz?
6. Shledáváte problém v nedostatku kvalifikovaných pracovních sil?
7. Co Vás vedlo k rozhodnutí podnikat v zemědělství?
8. Jaké je zaměření farmy?
9. Jaké služby nabízíte? Jaké služby u Vás lidé nejvíce vyhledávají?
10. Co děláte pro to, abyste udržovali „zdravý ráz“ krajiny?

11. Pozorujete nějaké problémy, ať už provozní nebo ekologické?
12. Využíváte reklamní prostředky?
13. Kdybyste se nyní měla rozhodnout, začít od začátku, rozhodla byste se opět pro podnikání v dané oblasti?
14. Můžete zhodnotit vaše hospodaření, co považujete za největší úspěch či neúspěch ve vašem podnikání?

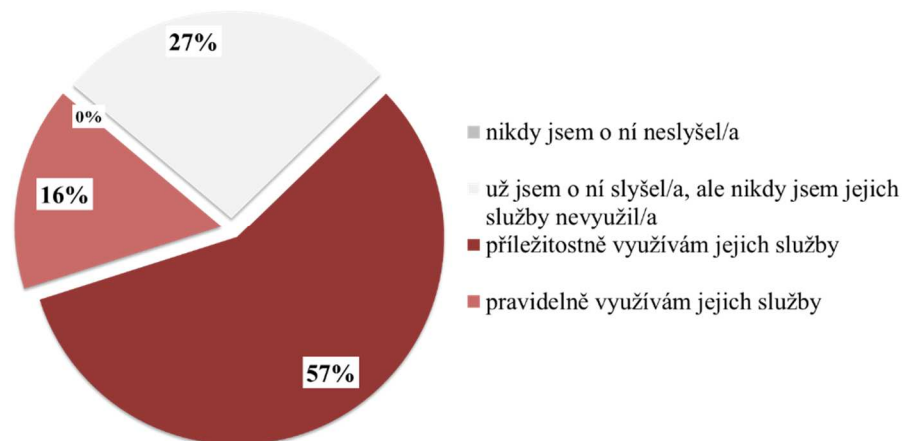
5 Výsledky

Pro získání informací od obyvatel obce byl sestaven dotazník. Celkem měl dotazník 20 otázek, z nichž čtyři byly zaměřeny na bližší charakteristiku respondenta – pohlaví, věk, vzdělání a současné ekonomické postavení. V některých otázkách měli respondenti možnost se rozepsat a sdělit vlastní názory či postřehy na danou problematiku. Odevzdáno bylo 75 vyplněných dotazníků. Odpovědi na jednotlivé otázky byly zpracovány do přehledných grafů příp. odpovědi přepracovány formou textu.

5.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Otázka č. 1: Jak dobře znáte „Rodinnou farmu Jiránek“

První otázka dotazníkového šetření se týkala toho, zda dotazovaný zná Rodinnou farmou Jiránek. Z Graf 3 je patrné že všichni dotazovaní již minimálně někdy slyšeli o zkoumané farmě. Více jak polovina dotázaných (55) využívá jejich služeb, a to konkrétně 43 respondentů využívá služeb příležitostně a 12 respondentů dokonce pravidelně. Ostatní dotázaní (20) farmu znají, ale jejich služeb zatím nevyužívají. Ti, co služeb využívají tak činí na doporučení svých známých nebo rodinných příslušníků. Většina respondentů má rodinnou farmu v blízkosti svého bydliště či se s majitelem osobně znají. Vzhledem k tomu, že se jedná o malou obec, v níž se farma nachází, nesetkala jsem se s nikým, ve všech věkových kategoriích, kteří by o farmě neslyšeli.

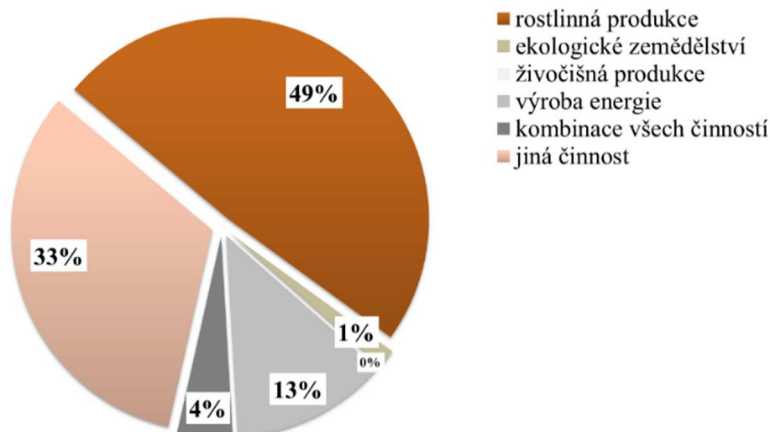

Graf 3: Obeznamenost s farmou (zdroj vlastní)

Otázka č. 2: Víte, jaké je zaměření farmy?

U otázky č. 2 bylo zjišťováno, zda dotazovaní mají ponětí, jaké je zaměření farmy a jakou činností provozuje. Většina respondentů (66) odpověděla, že se firma zabývá převážně rostlinnou produkcí či výrobou. To, že se farma zabývá i jinou činností, nežli jsou činnosti z oblasti vyloženě zemědělské, vědělo 44 dotázaných. Jednalo se zejména o občany, kteří využívají služeb farmy. Část respondentů (17) mělo povědomí i o tom, že farma provozuje BPS k výrobě energie.

Zbývající dotázaní si nebyli jisti, jakou přesně činnost farma provozuje (8). Procentuální vyjádření jednotlivých odpovědí je zobrazeno v Graf 4.

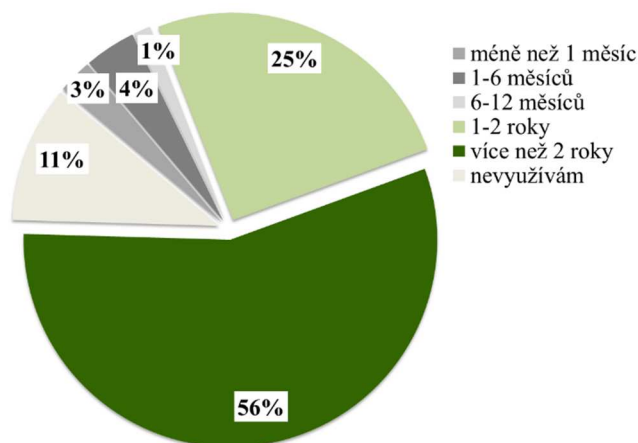

Graf 4: Znalost zaměření farmy (zdroj vlastní)

Otázka č. 3: Jak dlouho využíváte jejich služeb?

Při pokládání této otázky byly respondentům vyjmenovány konkrétní služby, které farmy poskytuje. Na Graf 5 je znázorněno, po jak dlouho dobu dotazovaní využívají či nevyžívají poskytované služby. Bylo zjištěno, že nejvíce občanů využívá služeb farmy déle než 2 roky (42). Další početnou skupinou jsou občané, kteří využívají služeb farmy v rozmezí 1-2 let (19). Pouze 6 dotázaných využívá služeb zhruba půl roku, max. do 1 roku. Zbývající dotázaní (8) služeb farmy nevyžívají.

Navazovala další otázka ohledně spokojenosti s poskytnutými službami.

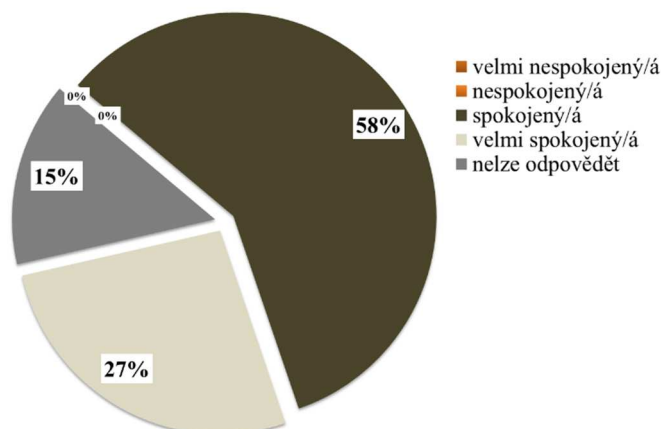

Graf 5: Využitelnost služeb (zdroj vlastní)

Otázka č. 4: Jste s poskytovanými službami spokojený/á?

V této otázce byli k odpovědi vyzváni pouze respondenti, kteří využívají služeb dané farmy, aby vyjádřili svou spokojenost či nespokojenost s poskytovanými službami. Nadpoloviční většina dotázaných (38) je s poskytovanými službami spokojena, velmi spokojeno bylo 18 dotázaných. Část respondentů (11) se k dané otázce nevyjádřila. Negativně

se k poskytovaným službám nevyjádřil žádný z dotázaných. Celkové rozložení jednotlivých odpovědí lze vyčíst z Graf 6.

Graf 6: Spokojenost se službami (zdroj vlastní)

Otázka č. 5: Aspekty důležitosti při výběru služby

Dle hodnocení respondentů nejvíce z nich upřednostňuje vysokou kvalitu před cenou. Cena byla hodnocena jako druhá nejdůležitější. V návaznosti na to byla dalším bodem obeznamenost s poskytovanými službami. Značka byla hodnocena jako nejméně důležitá ze všech sledovaných ukazatelů. Na druhou stranu, spokojenost se službami je jakousi vlastní značkou pro jejich poskytovatele.

Otázka č. 6: Co se Vám na poskytovaných službách nejvíce líbí?

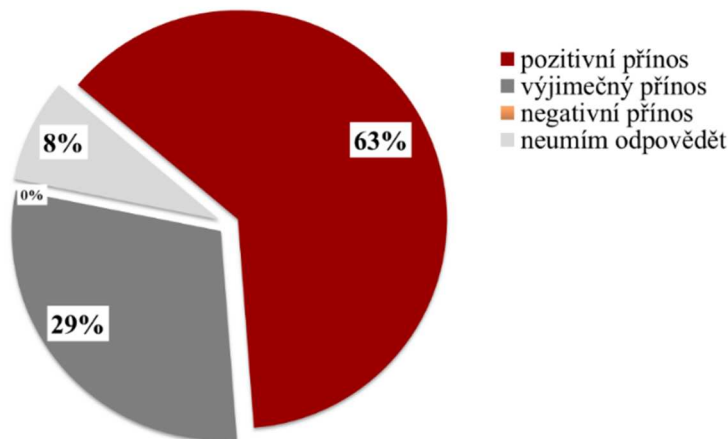
Při využívání služeb se respondentům nejvíce líbí operativnost poskytovaných služeb a rychlost vyřízení jejich požadavků. Majitelé se snaží vyhovět požadavkům jednotlivých klientů s co možná největší spokojeností. Farma poskytuje rozličné služby, které souvisejí ať už s osobním zájmem jednotlivých občanů nebo přispívají k údržbě obce. Majitelé lpějí na údržbě okolí farmy a čistotě, ať už se jedná o opravárenskou dílnu či provoz jednotlivých strojů. Tím přispívají i k dobrému prostředí obce.

Otázka č. 7: Jaké změny by podle Vás nejvíce zlepšily poskytované služby?

Vzhledem k celkově vysoké spokojenosti s využíváním služeb a plnění jednotlivých požadavků se neozývaly žádné speciální požadavky na zlepšení poskytovaných služeb. Dotazování pouze zmínili, že farma nemá prakticky žádnou reklamu, která by jim přivedla novou klientelu.

Otázka č. 8: Jak je přínosná činnost farmy pro Vás a okolí?

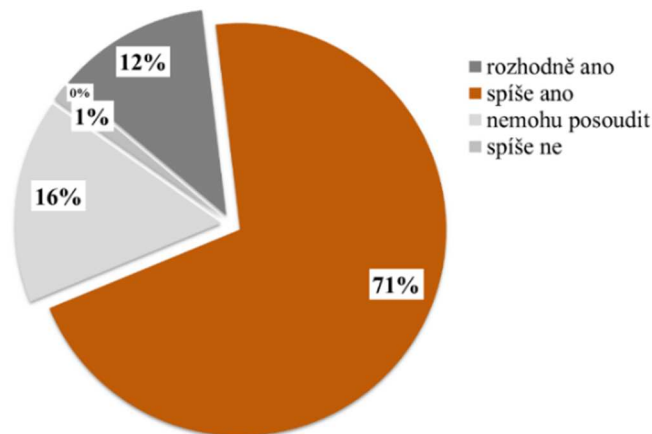
V této otázce bylo zjišťováno, zda se respondenti domnívají, že je činnost farmy přínosná pro ně či okolí (Graf 7). Téměř všichni respondenti si jsou vědomi přínosu činnosti farmy. Jako pozitivní přínos shledává 47 dotázaných. Jedná se především o údržbu okolí, péči o krajinu a má celkově pozitivní vliv na kvalitu života v obci. Výjimečný přínos označilo 22 respondentů, zejména v souvislosti s možností zaměstnání či šetrného zacházení s půdou. Někteří dotázaní neuměli odpovědět na danou otázku (6), jednalo se především o mladší generaci obyvatel obce.

Graf 7: Přínosnost činností farmy (zdroj vlastní)

Otázka č. 9: Dalo by se říci, že je farma kvalitní součástí venkovského prostoru?

Další dotaz se týkal zjištění, zda se respondenti domnívají, zda lze farmu pokládat za součást venkovského prostoru. Právě 62 dotázaných se domnívá, že farma představuje součást venkovského prostoru, konkrétně dané obce a podílí se na jeho či jejím rozvoji. Část (9) si dokonce myslí, že to tak rozhodně je a lze ji považovat za nezbytnou část venkovského prostoru. Pouze jeden dotázaný se domnívá, že farmu nelze považovat za kvalitní součást venkovského prostoru. Negativní hodnocení ve srovnání s pozitivními nejsou vůbec významná, což lze vyčíst z následujícího Graf 8.

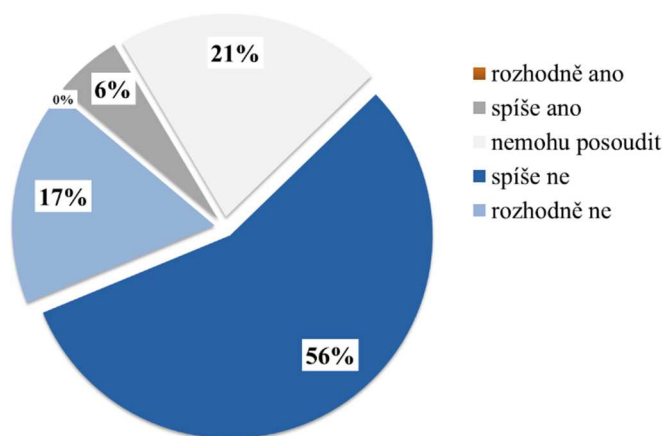
Graf 8: Farma součástí venkovského prostoru (zdroj vlastní)

Otázka č. 10: Myslíte si, že zemědělská činnost narušuje životní prostředí?

V rámci této otázky bylo zjišťováno, zda si dotazovaní myslí, že zemědělská činnost nějakým způsobem narušuje životní prostředí. naprostá většina dotázaných (55) je přesvědčena, že zemědělská činnost nenarušuje životní prostředí a nepřispívá k jeho zhoršení. Konkrétně 13 dotázaných je přesvědčeno, že se zemědělství žádným způsobem nepodílí na zhoršení životního prostředí. Dokonce jsou toho názoru, že pomáhá udržovat krajinu v udržitelném stavu a přispívá k její obnově. Ti, kteří jsou přesvědčení, že činnost zemědělců přispívá ke zhoršení životního prostředí (4), zmínili především negativní vliv používaných přípravků na hnojení či

herbucidů na půdu či okolní plodiny. Žádný z dotazovaných nezastává názor, že by zemědělská činnost výrazně ničila životní prostředí.

Procentuální rozložení jednotlivých odpovědí je znázorněno v Graf 9.

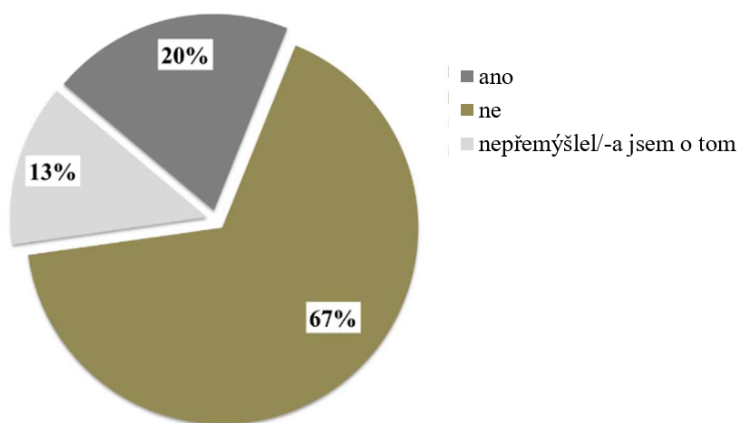

Graf 9: Možnost narušení životního prostředí (zdroj vlastní)

Otázka č. 11: Uvažovali jste někdy o práci v zemědělském sektoru?

Jak je patrné z Graf 10, o práci v zemědělském sektoru projevilo někdy zájem 15 dotázaných. Jedná se ve větší míře o ty, kteří buď v zemědělském sektoru pracovali nebo mají příbuzné či známé, kteří v uvedeném odvětví pracují. Většina dotázaných (50) o práci v zemědělství zatím neuvažovala. Část dotázaných (10) se nad tím nikdy nepozastavila a nepřemýšlela o tom.

Při doplňujícím dotazu bylo hlavním důvodem nezájmu o práci v zemědělském sektoru malé finanční ohodnocení a časová náročnost práce, sezónnost či, řekněme, určitá „nečistota“ při práci.

Graf 10: Práce v zemědělském sektoru (zdroj vlastní)

Otázka č. 12: Z Vašeho pohledu, jaké byste uvedli výhody a nevýhody zemědělské činnosti?

Nejčastěji zmiňovanou výhodou byla možnost zavádění a poskytování nových služeb, ať už ze zemědělské oblasti či jako doplňkové služby poskytované daným podnikatelem. Další

zmiňovanou výhodou bylo jakési udržování tradic a udržování zejména venkovských oblastí, které by jinak, v případě pozemků, ležely ladem.

Jednou z nevýhod, která byla sdělena, byl strach, že používané např. herbicidní prostředky mohou proniknout do vodních zdrojů. Dalším zmíněným problémem byl občasný zápach z polí či hluk strojů např. při sklizení obilí.

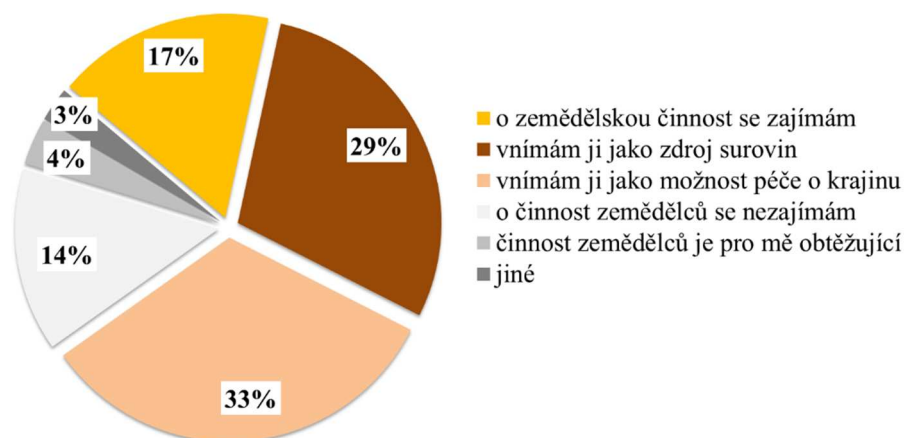
Otázka č. 13: Myslíte si, že probíhají na venkově nějaké zásadní změny v posledních letech?

Nadpoloviční většina dotázaných (62) se shodla, že největším problémem na venkově je velký nedostatek pracovních příležitostí a s tím i ubývajícím počtem obyvatel, kteří jsou nuceni se za prací stěhovat do měst. Dalším významným problémem, který byl zmíněn (25) je špatná finanční situace obyvatel, kteří musí vyjít s nízkými platy. Tento stav je převážně u starších obyvatel. Velkým problémem je rovněž celkový jakýsi nezájem občanů o dění v dané obci.

Otázka č. 14: Ovlivňují Vás projevy zemědělské činnosti?

V této otázce mohli dotazovaní vybírat i více možností. Naprostá většina respondentů se k této otázce vyjádřila, že vnímá zemědělskou činnost jako zdroj surovin a jako možnost péče o okolní krajinu. Část dotázaných (19) odpověděla, že se o zemědělskou činnost zajímá, a to spíše z toho důvodu, že žijí na venkově a zemědělská činnost je její součástí. O zemědělskou činnost se nezajímá 16 dotázaných, ale vnímají její projevy ve svém okolí. Pro 4 respondenty se jeví projevy zemědělské činnosti jako obtěžující. Nejčastějším důvodem nespokojenosti byl hluk, příp. zápach při provádění zemědělských činností.

Procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí znázorňuje Graf 11.

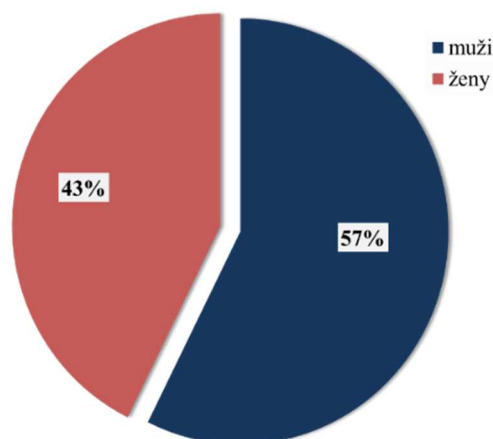

Graf 11: Ovlivnění projevy zemědělské činnosti (zdroj vlastní)

V závěrečné části dotazníku byly zahrnuty identifikační otázky, které se týkaly pohlaví, věku, vzdělání a současného sociálního postavení.

Otázka č. 15: Respondenti dle pohlaví

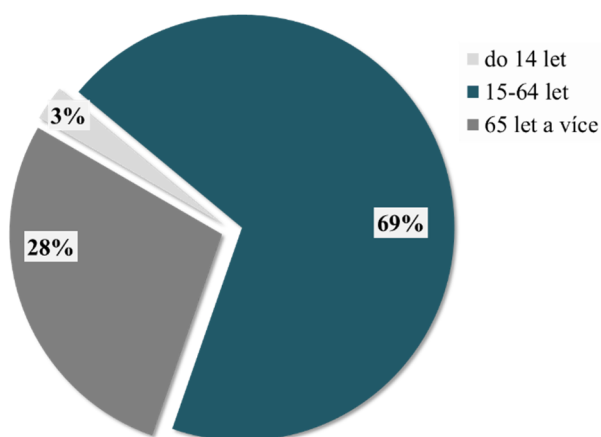
První z identifikačních otázek se týkala pohlaví. Dotazník vyplnilo celkem 43 mužů a 32 žen. Grafické zobrazení respondentů dle pohlaví znázorňuje Graf 12.

Graf 12: Respondenti dle pohlaví (zdroj vlastní)

Otázka č. 16: Respondenti dle věku

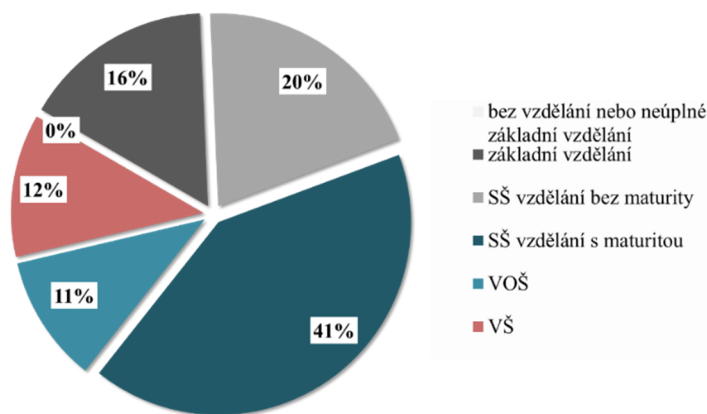
U druhé identifikační otázky, Otázka č. 16, byl vyhodnocen jednoznačný výsledek. Původním záměrem bylo pokrýt co nejvíce věkových skupin. Nejvíce respondentů, kteří odpovídali na dotazník, bylo ve věkové kategorii 15-64 let. Druhou nejpočetnější skupinou byla věková kategorie 65 let a více. Nejméně respondentů, 2 osoby, bylo z nejmladší věkové kategorie, a to do 14 let. Výsledky a rozdělení respondentů dle věku je znázorněno v Graf 13.

Graf 13: Respondenti dle věku (zdroj vlastní)

Otázka č. 17: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

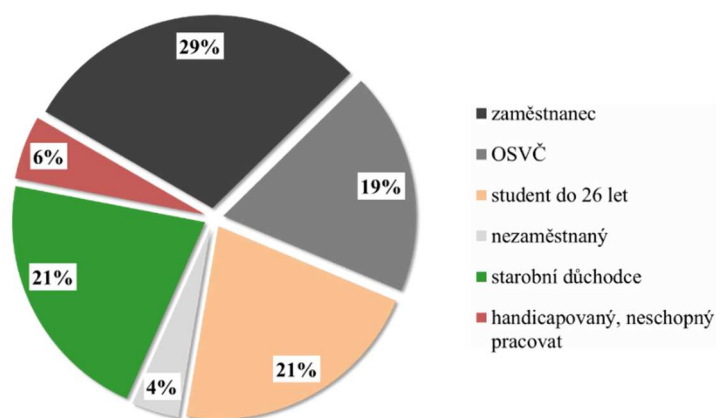
Třetí tzv. identifikační otázka se zabývala nejvyšším dosaženým vzděláním jednotlivých respondentů. Dle vyhodnocených výsledků, které jsou znázorněny v Graf 14 je nejvyšším dosaženým vzděláním u většiny respondentů vzdělání středoškolské s maturitní zkouškou (31). Další nejpočetnější skupinou respondentů je středoškolské vzdělání bez maturity (12), resp. středoškolské vzdělání s vyučením. V těsné blízkosti za touto skupinou následuje skupina se základním vzděláním (14). Předposlední skupinou je vysokoškolské vzdělání (9) následováno vyšším odborným vzděláním u 8 respondentů.

Graf 14: Respondenti dle dosaženého vzdělání (zdroj vlastní)

Otázka č. 18: Která z následujících kategorií nejlépe vystihuje Vaše současné ekonomické postavení?

Největší podíl dotázaných zauímají zaměstnanci (22). Následuje skupina studentů do 26 let a starobní důchodci, stejně v počtu 16 respondentů. 14 dotázaných se řadí do kategorie osob samostatně výdělečně činných. Ať už podnikají přímo v obci či za prací dojíždějí. Nejmenší skupinu tvoří osoby handicapované či z nějaké důvodu neschopné pracovat a osoby nezaměstnané. Tyto dvě skupiny čítají 7 osob. Pokud vezmeme v úvahu rozložení zaměstnanosti v obci, s ohledem na dotázané, jedná se o celkem vyváženou situaci. Ta je znázorněna v Graf 15.

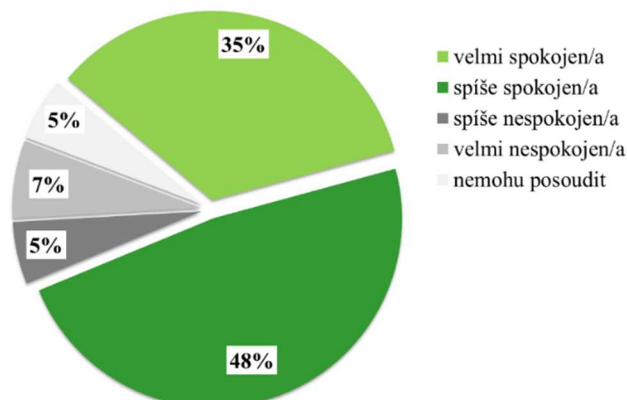

Graf 15: Respondenti dle ekonomického postavení (zdroj vlastní)

Otázka č. 19: Jste spokojeni s životem v obci Červená Hora?

Otázka č. 19 byla zaměřena na oblast spokojenosti s celkovým životem v obci. V obci jsou, dle názoru jejich občanů, dodržovány tradice a zvyky, což oceňují zejména „starousedlíci“. Dodržování tradic a zvyků vede k sdružování občanů obce a k upevnění pospolitosti. V obci je poměrně dobrá občanská vybavenost a dobrá dopravní dostupnost. Více jak 60 dotázaných odpovědělo, že jsou s životem v obci spokojeni. Zbývající respondenti nejsou s životem v obci až tak spokojeni. Jednalo se především o mladé občany, kterým nevyhovuje málo kulturního vyžití, toto je ovšem v dnešní době rozšířený trend. Většina dotázaných žije v obci buď od narození nebo jsou přistěhovalí, ovšem žijí zde už min. 10 let. Tím pádem jsou schopni poskytnout kvalitní info o životě v obci.

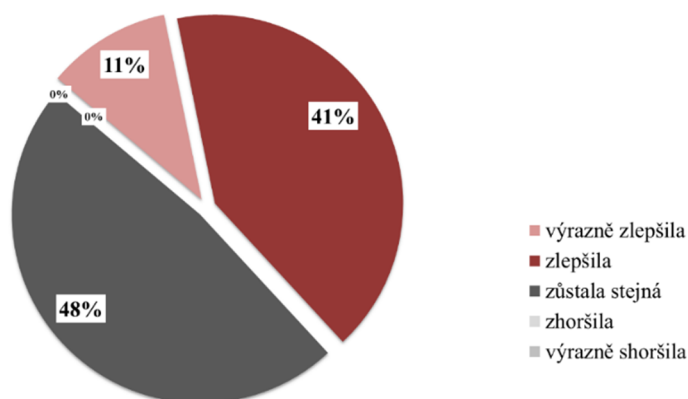
Celkové rozložení spokojenosti, resp. nespokojenosti s životem v obci je jasně znázorněno v Graf 16.

Graf 16: Spokojenost s životem v obci (zdroj vlastní)

Otázka č. 20: Myslíte si, že se kvalita života v obci Červená Hora za posledních 5 let?

Poslední otázka se týkala názoru na zlepšení kvality života v obci (Graf 17). Více jak polovina dotázaných se domnívá, že se život v obci zlepšil (31), či dokonce výrazně zlepšil (8), a to i činností místní samosprávy a podnikatelů, kteří přispívají k rozvoji obce a tím zkvalitňují život v ní. Druhá, menší polovina obyvatel (36) je toho názoru, že život v obci zůstal stále stejný a žádné výrazné změny k lepšímu nezaznamenali.

Graf 17: Kvalita životem v obci (zdroj vlastní)

5.1.1 Shrnutí dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo složeno z 20 uzavřených a otevřených otázek. Všichni dotázaní, kterých bylo 75, měli možnost vyjádřit svůj názor na každou danou otázku a doplnit svou odpověď. Dotazování se zúčastnilo 43 % žen a 57 % mužů. Všichni dotázaní znají zkoumanou farmu a z 95 % jsou obeznámeni s činnostmi, které farma provozuje a je schopna nabídnout občanům dané obce. Vcelku překvapivé byly odpovědi na dotaz, zda využívají jejích služeb a jak často. Většina respondentů využívá služeb jmenované farmy a všichni, kteří dané služby využívají, jsou s jejich poskytováním spokojeni.

Jak je z odevzdaných dotazníků patrné, většina dotázaných upřednostňuje kvalitu při poskytování služeb před cenou a značkou. Na poskytovaných službách nejvíce oceňují rychlost

a vstřícnost při vyřizování jejich požadavků. Dalším oceňovanou předností je rozličnost poskytovaných služeb a přístup majitelů.

Obyvatelé obce spatřují v provozování zemědělských činností a v činnosti farmy kladné faktory pro rozvoj a udržování svého okolí a shledávají zemědělské činnosti jako vyhovující a prospěšné pro životní prostředí. Lze se ovšem setkat i s názorem, že používané přípravky při pěstování plodin mohou vniknout do půdy a narušit tak vodní zdroje, příp. mohou projevy zemědělské činnosti působit hluk či zápach. Tyto názory ovšem nebyly nikterak časté a jsou zanedbatelné v porovnání s kladným pohledem na zemědělství a jeho vliv na okolí. Dotazování jsou si vědomi přínosu zemědělských činností a oceňují je.

Velice důležitým zjištěním bylo, že většina obyvatel shledává projevy zemědělské činnosti a činnosti farmy kladně a zajímají se o její činnosti. Toto vše souvisí i s celkovou spokojeností jednotlivých dotázaných s životem v obci. Dotázaní občané jsou ve velké většině s životem v obci, a tím pádem i na venkově, spokojeni a značná část vidí i posun k lepšímu, co se týče kvality života.

5.2 Rozhovor s agronomkou

1. Jak dlouho podnikáte v oblasti zemědělství?

Farma jako taková byla založena již v roce 1860. V současnosti byla činnost farmy obnovena v 90. letech minulého století, kdy hlavní činností bylo pěstování brambor a tradičních zemědělských plodin. Postupně se rozšiřovala o další pozemky a poskytování dalších služeb.

2. Jaká je rozloha zemědělské půdy, na které hospodaříte?

Naše farma hospodaří celkem na 430 ha orné půdy a 16 ha trvalého travního porostu.

3. Jaké obhospodařujete pozemky? Jsou všechny ve Vašem vlastnictví?

Jednotlivé pozemky se nacházejí v klimatickém regionu 6-9. To představuje mírně teplé, vlhké, nížinné až chladné a vlhké podnebí, s vláhovou jistotou nad 10, průměrnými ročními teplotami 7,5-8,5 a nižšími a ročním úhrnem srážek nad 700 mm. Informace o tom, v jaké oblasti leží využívané pozemky, pomáhá vhodně zvolit plodiny a pěstitelské zásahy. Jednotlivé půdní bloky jsou dosažitelné v okolí farmy do 10-20 km. Jedná se o pozemky, které spadají do obilnářské oblasti. Tyto pozemky jsou vhodné pro pěstování obilnin, technické plodiny, řepku či pěstování cukrovky.

Farma hospodaří na pozemcích spadajících do obilnářské oblasti, která se vyznačuje různými půdami od hnědozemí a ilimerizovaných půd až po glejové půdy, se zrnitostí složení hlinitopísčité až jílovité s různým stupněm skeletovitosti. Už z druhu kategorie vyplývá, že je vhodná pro pěstování obilnin, dále pak pro technické plodiny, řepku či pěstování cukrovky.

Zhruba 3/4 pozemků, na kterých hospodaří, je obděláváno na základě nájemních či pachtovních smluv. Zbývající pozemky jsou v našem vlastnictví.

Častým jevem v průběhu posledních několika let je nutnost přizpůsobit se situaci na trhu s nemovitostmi, kdy dochází k prodeji zemědělské půdy, a tím

k častějším změnám majitelů i uživatelů půdních dílů. To vede ke změně číslování půdních dílů a jejich původních výměř. Tento jev stěžuje práci při zemědělské výrobě, administrativě i organizaci práce.

4. Využíváte možnosti získání dotací? Pokud ano, jaké?

Farma pravidelně využívá dotací na jednotnou platbu na plochu, tzv. SAPS, dotaci na Greening, na cukrovou řepu (VCS), finanční kompenzace. Tyto prostředky šly z fondu EAFRD PP. Další čerpání proběhlo z fondu EAFRD 14+, a to na LFA-Méně příznivé oblasti (LFA). Dále využívají možnost přechodných vnitrostátních podpor.

Za rok 2018 se jednalo o částky:

SAPS	1.530.044,17 Kč
Greening	839.134,71 Kč
Cukrová řepa	128.992,78 Kč
Finanční kompenzace	33.667,14 Kč
Oblasti LFA	181.002,95 Kč

(zdroje EU ve výši 135.752,20 Kč, zdroje ČR ve výši 45.520,75 Kč)

Přechodné podpory	73.118,05 Kč
-------------------	--------------

V minulých letech byla možnost i čerpání z podpůrných programů k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny, na podporu zlepšování zdravotního stavu polních plodin nebo dotace na řešení dopadů zvýšené spotřební daně u nafty v resortu zemědělství či na podporu mladých začínajících zemědělců.

V současné době vyřizujeme žádost o dotaci na nákup lesní techniky, konkrétně na vyvážečku dřeva.

5. Kolik zaměstnanců má váš provoz?

Farma zaměstnává 10 zaměstnanců, včetně 3 členů rodiny, a to ve dvou provozech.

6. Shledáváte problém v nedostatku kvalifikovaných pracovních sil?

Ano, sehnat kvalifikovanou pracovní sílu je celkem komplikované. Buď o práci není zájem, nebo lidé odcházejí brzy z důvodu, že se jedná o velmi časově i fyzicky náročnou práci. Setkáváme se i s názorem, že v zemědělství nemohou pracovat kvůli následnému nedostatku času pro rodinu.

7. Co Vás vedlo k rozhodnutí podnikat v zemědělství?

Jedná se především o generační rozhodnutí, kdy v zemědělství pracovaly generace před námi a tuto činnost předávaly dál a dál.

8. Jaké je zaměření farmy?

Farma se věnuje rostlinné výrobě a s tím souvisejícím činnostem. Pěstují např. obilniny, technické plodiny, řepku, cukrovku. Převažuje pěstování obilnin (pšenice ozimá, kukuřice), dále pak olejnin (řepka ozimá, mák). Provádí orbu,

předset'ovou přípravu, setí, válení, postřik, hnojení, rozmetání hnojiv, obrácení a skulování pícnin, sklizeň, podmítání či podrývání.

Dále vlastní a provozuje bioplynovou stanici, pro kterou udržuje trvalé travní porosty a pěstuje směsi pro energetické využití, luskoobilná směska, oves, energetické travní směsi).

Další činnosti jsou nezemědělského původu.

9. Jaké služby nabízíte? Jaké služby u Vás lidé nejvíce vyhledávají?

Radí se mezi ně opravárenské práce, Nezemědělské činnosti, které je farma schopna provádět, jsou opravárenské práce v hlavním provozu, v obci Červená Hora. Dílna zajišťuje opravy a údržbu zemědělských, lesnických a stavebních strojů, nákladních automobilů, nakladačů a dopravní techniky. Dále provádí dopravu a nakládku, přepravu tekutých hnojiv a vody i odvoz odpadních vod, nakládku teleskopickým nakladačem, polní práce, dopravu traktorovou i nákladními automobily. Provádí práce s vysokozdvizným vozíkem, úprava okolí a travních porostů v rámci obce a jeho blízkého okolí a úklid sněhu pomocí sněhové radlice a traktoru.

Nejvíce lidé využívají odklizení sněhu, opravy techniky a pomoc při kácení stromů nebo štípání dřeva.

10. Co děláte pro to, abyste udržovali „zdravý ráz“ krajiny?

Farma se snaží revitalizovat a udržovat půdu v původním stavu, a to, pokud možno co nejšetrnějšími zásahy v rámci svých činností.

11. Pozorujete nějaké problémy, ať už provozní nebo ekologické?

V poslední době se vyskytují časté problémy s nadměrnou administrativou. Dříve tolik „papírování“ nebylo. Je to i způsobeno příliš častými kontrolami, dokonce i z potravinářské inspekce, jelikož jsme prvovýrobci. Problémem je rovněž, jak již bylo zmíněno, najmout kvalifikované pracovní síly, ať už se jedná o stálé zaměstnance, příp. o sezónní výpomoc.

Problémem se může jevit i to, že dříve bylo na farmaření a provozování zemědělství pohlíženo s mnohem větším uznáním. V současnosti se toto jeví spíše jako „obtěžující“.

Problémem se může jevit hluk a dopravní zatížení v obci. Toto se snažíme omezovat např. redukcí nočních přejezdů vozidel, snížením rychlosti či pravidelným čištěním komunikace.

Jedna z komplikací v posledních letech nastala v roce 2016, kdy obec zasáhlo tornádo a poničilo střechu a srovnalo se zemí zděnou stodolu.

Obr. 11: Zřícená stodola v roce 2016 (zdroj vlastní)

12. Využíváte reklamní prostředky?

Žádné reklamní prostředky v současné době nevyužívají, ale zamýšlejí se nad určitou formou prezentace.

13. Kdybyste se nyní měla rozhodnout, začít od začátku, rozhodla byste se opět pro podnikání v dané oblasti?

Ano. Jako hlavní motivaci vidím vztah k přírodě, podporu a zachování krajiny. Rádi pomáháme lidem v řešení jejich problémů, pokud nemají dostupnou techniku, rádi vyjdeme vstříc v rámci možností.

Snažíme se udržet rodinnou tradici, byli jsme vychováni v zemědělství a budeme se to snažit udržet, dokud to bude možné.

14. Můžete zhodnotit vaše hospodaření, co považujete za největší úspěch či neúspěch ve vašem podnikání?

Jsme rádi, že se nám daří udržet rodinnou tradici, dalo by se říci, že úspěšně. Farma je schopná poskytovat kvalitní služby, snažíme se hospodařit šetrně a zajímáme se o to, aby to takto bylo i do budoucna.

5.2.1 Shrnutí rozhovoru

Na základě provedeného rozhovoru s agronomkou farmy lze usuzovat, že farma hospodaří již po generaci a zachovává si svůj původní ráz. Obhospodařuje rozsáhlé pozemky ať už ve vlastnictví farmy či na základě nájemních smluv. Jednotlivé pozemky jsou v blízkosti obce a spadají povětšinou do obilnářské oblasti, kde složení půd je vhodné k pěstování obilnin či na technické plodiny. Problém, který můžeme sledovat, je nutnost přizpůsobení se trhu s nemovitostmi a vytrpět nutnou administrativu s převodem pozemků na nové majitele.

Farma využívá možnosti získávání dotací ať už základních nebo doplňkových. V současné době zpracovává žádost na dotaci na nákup lesní techniky – vyvážedka dřeva.

Velkým problémem, který vyplynul z rozhovoru, je špatná situace na trhu práce, kdy je velmi obtížné sehnat kvalifikované pracovní síly. Pokud se již najde pracovník ochotný pracovat v zemědělském sektoru, nevydrží v zaměstnání dostatečně dlouhou dobu, což může být i způsobeno náročností práce, a to psychickou i fyzickou, ale především nutnou časovou náročností, která se odráží především při sezónních pracích.

Farma se zaměřuje jak na zemědělské, tak i na nezemědělské činnosti, které jsou jakýmsi doplňkem, a představují poskytování různorodých a pestrých služeb pro obyvatele obce a blízké okolí. Lidé jsou s těmito službami spokojeni a vítají tuto možnost. Farma se snaží hospodařit ekologicky a ekonomicky a snaží se udržovat zdravou podobu přírody a šetrně hospodařit na svěřených pozemcích.

Negativem, který ztěžuje práci, je nadměrné množství byrokracie a časté kontroly různých státních kontrolních orgánů. Tyto kontroly jsou časově i administrativně velmi náročné.

I přes veškeré překážky, které jsou farmě kladeny do cesty, farma prosperuje a je hrdá na to, že je její provoz předáván z generace na generaci a tím se udržuje rodinná tradice. Práce je to opravdu těžká, ale budou se vši silou snažit o rozvoj farmy a udržení jejího provozu do budoucna.

5.3 SWOT analýza

Pro vyhodnocení faktorů vnějšího a vnitřního prostředí podniku lze využít metody SWOT. Pro analýzu byly vybrány klíčové aspekty, které působí na farmu v rámci vnějšího prostředí, tj. příležitosti a hrozby, a faktory vnitřního prostředí, tj. silné a slabé stránky farmy. Pomocí sestavení SWOT analýzy lze vyhodnotit jednotlivé faktory.

Tab. 5: SWOT analýza – vnitřní prostředí (zdroj vlastní)

Vnitřní prostředí	
Silné stránky	Slabé stránky
pozitivní přístup k půdě	reklama a propagace
kladný vliv na krajínovtorbu	konkurence velkých zemědělských podniků
hnojení statkovými hnojivy	3/4 obhospodařované půdy v pronájmu
soběstačnost	vyliďňování venkova
dobrá pověst podnikatele	logistické náklady
kvalitní půdní fond = záruka dobrých hospodářských výsledků	nedostatek pracovních sil v sezóně
rozsah nabízených služeb	častá oprava zemědělské techniky = časové ztráty
pevné rodinné vazby	
silná rodinná tradice = zapojení rodiny	
perspektivní průběh hospodaření	
1/4 obhospodařovaných pozemků v osobním vlastnictví	
provozování bioplynové stanice	
kvalitní mechanizace	
výkonní zaměstnanci = vysoká efektivita práce	
spolupráce s obecním úřadem	
vyhovující prostory pro úklid zemědělských strojů na zimu	
blízkost obdělávaných pozemků	
každoroční možnost příjmu dotací	
dobrá finanční situace podniku	
celoživotní znalosti a zkušenosti v oboru	

Tab. 6: SWOT analýza – vnější prostředí (zdroj vlastní)

Vnější prostředí	
Příležitosti	Hrozby
aktivní zapojení do venkovského života	malý zájem veřejnosti
růst životní úrovně	malý objem financí
přirozené vazby k venkovskému prostoru	komplikovaná administrativní zátěž
zaučování nových mladých zemědělských pracovníků	nadměrné kontroly ze strany státních orgánů
investice do modernějších technologií	konkurence
tvorba pracovních míst	nízké povědomí
generační obměna	ubývání a degradace půdy
zvýšení zájmu obyvatel a okolí o poskytované služby	nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců
využívání dotačních titulů	vliv počasí
	nepříznivé klimatické podmínky
	eroze půdy
	zvýšení nájmů zemědělské půdy
	růst požadavků na snižování ničivých vlivů
	růst ceny půdy
	snižování výkupních cen produkce
	růst cen vstupů

5.3.1 Vyhodnocení SWOT analýzy

Nejdůležitější silnou stránkou farmy je silná rodinná tradice, pevné rodinné vazby a možnost zapojení rodiny do podnikání. I přes přerušení činnosti v 50. letech minulého století, je v rodině nesen závazek vůči předešlým generacím a pevný vztah k zemědělství a půdě. Toto vyplývá z dlouholeté spolupráce a zachování činnosti farmy do budoucna. Výhodou jsou odborné znalosti a zkušenosti s prací v zemědělském sektoru (agronomka farmy má vysokoškolské vzdělání), dobrá pověst podnikatele, která souvisí se spokojeností s využívanými službami a odváděnou prací, a schopnost motivovat zaměstnance k práci, což vede k vysoké pracovní efektivnosti.

Podporou pro činnost farmy je možnost čerpání dotací a nezanedbatelnou složkou je i možnost vyhovět zákazníkům v poskytování služeb, jelikož farma má výborné zázemí v podobě dílen a kvalitní mechanizace (kvalita a efektivita, zisky spojené s poskytováním služeb, odpovídající a rozsáhlé vybavení podniku). Služby jsou součástí chodu farmy. Stroje, které jsou pořizovány např. na leasing si na svůj provoz vydělají jak v průběhu sezóny, tak i při používání k plnění služeb. Toho je možné využít i v případě nepřízně počasí, kdy stroje „nemohou vyjet“ do terénu.

Vlastnictví pozemků, i když pouze částečné, z těch, které farma obhospodařuje, zaručuje pokračovat v rostlinné výrobě v případě zrušení nájmu, i když pouze omezeně.

Nejslabší stránkou farmy v podstatě neexistující reklama či propagace, nekvalitní zpracování informací na webových stránkách, resp. webové stránky neexistují, žádné poutače

apod. Pro zavedení reklamy lze v současnosti využít i sociálních sítí, oslovení cílových zákazníků pomocí internetu a sdílení informací o činnostech provozovaných farmou a o nabízených službách.

Problémem do budoucna by mohla být i velký podíl obhospodařované půdy, která je v pronájmu. Hrozí nebezpečí zvyšování nákladů kvůli rostoucímu nájmu za ornou půdu, což je závislé na rozhodnutí majitelů.

O poskytované služby může dojít ke snížení zájmu okolí. To může být i částečně způsobeno příp. vylidňováním venkova a přemísťování obyvatel do měst.

Největší příležitostí je zvyšování zájmu obyvatel a okolí o poskytované služby, což může upevňovat přirozené vazby farmy k venkovskému prostoru. Více poskytovaných služeb vede i k potřebě zaměstnání více osob, a tím k tvorbě nových pracovních míst. Rozšíření činností a služeb, příp. zavedení nových postupů a přístupů k prováděným činnostem může být provedeno v rámci generační obměny, kdy se „ke slovu“ dostane mladší generace, která je ochotna k větším změnám.

Finanční podpora může být tvořena i využíváním dotačních programů a jejich čerpání dle vymezeného účelu.

Největším problémem a hrozbou se může jevit změna legislativy a časté a rozsáhlé kontroly ze strany státních orgánů. Velkým problémem je rovněž komplikovaná administrativní zátěž, která zabírá spoustu času a vyžaduje detailní znalost požadovaných podkladů. To vše souvisí s nejistou situací na trhu a změnami v politické situaci.

Neméně závažnou hrozbou jsou změny klimatických podmínek, které jsou velmi časté a často nečekané, může docházet i k živelním pohromám. Jelikož je zemědělská činnost závislá na rozmarech počasí a meteorologických podmínkách. To se může, v případě nepřízně počasí, odrážet na zemědělských výnosech. Další oblastí, která může být nedozírné důsledky pro činnost farmy, je růst cen nájmu, cen vstupů a zároveň snižování výkupních cen produkce.

V posledních letech stále stoupá nedostatek kvalitních pracovních sil a jistý nezáměr o práci v daném sektoru. V případě, že by farma projevila zájem o rozšiřování služeb, znamenalo by to najmout nové zaměstnance, což může být vzhledem k umístění farmy problém. Vše rovněž souvisí s nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil.

Ke SWOT analýze lze přiřadit i dlouhodobé cíle. Mezi nimi jsou i snaha o rozšíření obhospodařované půdy zakoupením pozemků, péče o životní prostředí a snaha o zachování rozmanitého rázu krajiny, modernizace techniky a zázemí farmy, a to vč. diverzifikace činností.

6 Diskuze

Na základě provedeného dotazníkového šetření, pohovoru s agronomkou a doplňkového pozorování se podařilo získat dostatečné množství informací. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 75 respondentů. V otázce č. 1 a č. 2 byli obyvatelé dotazováni na to, jak dobře znají Rodinnou farmu Jiránek a jak jsou obeznámeni se zaměřením farmy. Z Graf 3 je patrné, že obyvatelé znají uvedenou farmu a využívají jejich služeb. Zároveň mají povědomí o zaměření farmy, především co se týká rostlinné produkce a jiných než produkčních funkcí (viz Graf 4). Poskytované mimoprodukční funkce jsou důležitou součástí farmy a její činnosti. S tím, že v provozování zemědělských činností nejde již jen o zabezpečení dostatku potravin pro obyvatelstvo, ale vyzdvihuje se i jeho mimoprodukční funkce, souhlasí i Bečvářová et al. (2013), která poukazuje na to, že důležitou součástí je i funkce údržby a zachování krajiny, či problematika obnovitelných zdrojů. Farma se snaží rozšiřovat své aktivity nejenom o zemědělskou produkci, ale podílí se i na spolupráci s obcí např. při odklizení sněhu nebo oprav v mateřské školce, čímž se snaží podpořit udržení venkova v jeho nejlepší podobě a podílí se na jeho rozvoji. S tímto se ztotožňují i Chappell et al. (2013) a Sandhu et al. (2015), kteří uvádějí i mimoprodukční funkce zemědělství, které přispívají k rozvoji. Mezi nezemědělské činnosti, které jsou schopni provádět, patří např. opravy a údržba, doprava a nakládka či práce s vysokozdvížným vozíkem.

Dobrým předpokladem pro stabilní hospodaření rodinných farem je zachování tradice podnikání generační obměnou. Jak uvádí Núñez Ferrer & Kaditi (2008) stává se přirozeným, že farmář předá v důchodovém věku podnik mladší generaci, čímž zajistí obhospodařování rodinné půdy. Problémem je věkové složení pracovníků v zemědělství, kdy se jedná většinou o starší věkovou kategorii. Tento názor zastává i Fialová & Vágner (2005), kteří zmiňují, že běžná vesnice oproti městu stárne a dochází k jejímu vylidňování. Tímto je charakteristické celé české zemědělství. Toto potvrzuje i agronomka farmy, podle které je důležité zachování podnikání a postupné předávání mladším generacím. Farma byla založena již v roce 1860. V poslední letech je ovšem velkým problémem zachování plného chodu a zaměstnaneckého stavu, jelikož sehnat kvalifikovanou pracovní sílu je vcelku komplikované. Jedná se o práci jak fyzicky, tak psychicky náročnou, a to zejména z důvodu nedostatku volného času a velké časové náročnosti. Stejněho názoru jsou i dotazovaní obyvatelé obce, kteří uvádějí (viz Graf 10) důvody nezájmu o práci v zemědělském sektoru. Jedná se zejména o malé finanční ohodnocení vůči časové náročnosti práce či sezónnost práce.

Farma se snaží vytvářet pracovní místa a tím podporovat zachování trvalého zaměstnání a udržet osídlení venkova (Šarapatka & Urban 2006). Rodinná farma může být vnímána jako životní styl a významný druh zemědělského hospodaření v regionálním, národním i celosvětovém měřítku. Důvodem je velká motivace k pracovnímu výkonu rodinných příslušníků.

Farma poskytuje rozličné služby a snaží se vyhovět požadavkům jednotlivých klientů. Zkušenosti s činnostmi farmy a s tím, s jakou jsou prováděny kvalitou, je pro dotazované důležité (viz Otázka č. 4, č. 5 a č. 6). Značka byla hodnocena jako nejméně důležitá ze všech sledovaných ukazatelů. Na druhou stranu, spokojenost se službami je jakousi vlastní značkou pro jejich poskytovatele. Toto vše souvisí s dlouholetou činností podniku a podnikatelskými dovednostmi majitelů, které jsou součástí jakéhosi životního stylu založeného na přesvědčeních

a tradici o životě a práci. Takového farmy poté přispívají k socioekonomické a environmentální udržitelnosti venkovských oblastí a působí v různých hospodářských a agroekologických oblastech (European Commission 2015).

Dle sdělení 62 dotázaných lze farmu považovat za součást venkovského prostoru, konkrétně dané obce. Respondenti jsou toho názory, že se farma podílí na rozvoji a údržbě obce. Nejčastěji zmiňovanou výhodou zemědělské činnosti byla možnost zavádění a poskytování nových služeb, ať už ze zemědělské oblasti či jako doplňkové služby poskytované farmářem. Další zmiňovanou výhodou bylo jakési udržování tradic a udržování zejména venkovských oblastí, které by jinak, v případě pozemků, ležely ladem. Tomuto se snaží zamezit dle Zagaty et al. (2015) mladí zemědělci, kteří podporují zalidňování venkovských oblastí a mají mít klíčový podíl na rozvoji venkova. Z environmentálního pohledu se předpokládá uvědomělejší a znalejší postoj, který bude reflektovat zejména multifunkční povahu moderního zemědělství.

Farma obhospodařuje celkem 430 ha orné půdy a 16 ha trvalého travního porostu. Pozemky se nacházejí v klimatickém regionu 6-9. Zhruba 3/4 pozemků je obděláváno na základě nájemních či pachtovních smluv. Farma se snaží revitalizovat a udržovat půdu v původním stavu, a to, pokud možno, co nejšetrnějšími zásahy v rámci svých činností. Z Graf 9 je patrné, že většina dotazovaných je toho názoru, že farma hospodaří s půdou šetrně a nenarušuje tak životní prostředí. Farma se snaží chovat ekologicky a udržovat tak produkci kvalitních krmiv, udržovat a zlepšovat úrodnost půdy či vytvářet pracovní příležitosti a tím podporovat osídlení venkova (Šarapatka & Urban 2006; Reganold et al. 2001). Dotazování jsou si vědomi přínosu zemědělských činností a oceňují je. Jako pozitivní přínos shledává 47 dotázaných především údržbu okolí, péči o krajinu a celkově pozitivní vliv na kvalitu života v obci, zejména v souvislosti s možností zaměstnání či šetrného zacházení s půdou. Hodnocení je patrné z Graf 7.

Naprostá většina respondentů se vyjádřila, že vnímá zemědělskou činnost jako zdroj surovin a jako možnost péče o okolní krajinu. Část dotázaných (19) odpověděla, že se o zemědělskou činnost zajímá, a to spíše z toho důvodu, že žijí na venkově a zemědělská činnost je její součástí. O zemědělskou činnost se nezajímá 16 dotázaných, ale vnímají její projevy ve svém okolí. Pro 4 respondenty se jeví projevy zemědělské činnosti jako obtěžující. Procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí znázorňuje Graf 11. Velice důležitým zjištěním bylo, že většina obyvatel shledává projevy zemědělské činnosti a činnosti farmy kladně a zajímají se o její činnosti. Toto vše souvisí i s celkovou spokojeností jednotlivých dotázaných s životem v obci. Dotázaní občané jsou ve velké většině s životem v obci, a tím pádem i na venkově, spokojeni a značná část vidí i posun k lepšímu, co se týče kvality života. Negativní hodnocení ve srovnání s pozitivními nejsou vůbec významná, což lze vyčíst z Graf 8.

V otázce č. 19 jsme se zabývala spokojeností se životem v obci Červená Hora. Dle názoru občanů jsou v obci dodržovány tradice a zvyky, což oceňují zejména „starousedlíci“. Dodržování tradic a zvyků vede k sdružování občanů obce a k upevnění pospolitosti. Jedná se o častý prvek a podstatu života na venkově, což potvrzuje i Petrusek (1996), dle něhož lze nahlížet na venkov jako na komunitní typ s výraznou orientací na tradice a zároveň je ovlivněn přírodním prostředím. V obci je poměrně dobrá občanská vybavenost a dobrá dopravní dostupnost. Více jak 60 dotázaných odpovědělo, že jsou s životem v obci spokojeni. Zbývající respondenti nejsou s životem v obci až tak spokojeni (viz Graf 16). Jednalo se především o mladé

občany, kterým nevyhovuje málo kulturního vyžití, toto je ovšem v dnešní době rozšířený trend. Většina dotázaných žije v obci buď od narození nebo jsou přistěhovalí, ovšem žijí zde už min. 10 let. Tím pádem jsou schopni poskytnout kvalitní info o životě v obci.

Jak uvádí Svatoš (2008) lze ze sociálního hlediska nahlížet na zemědělství i jako na možnost využít pracovních příležitostí a snahu o udržení jisté míry životní úrovně v regionech. S tímto se lze ztotožnit, jelikož farma přispívá k tvorbě nových pracovních míst. V posledních letech je tato situace ovšem složitá, jelikož je těžké sehnat kvalitní zaměstnance s odpovídající kvalifikací a schopnostmi k provádění práce. Dočasným způsobem je možnost brigádnické výpomoci v sezóně.

K udržení prosperity podniku se jeví jako možnost řešení navýšení obdělávané půdy nebo udržení současné výměry s tím, že by mohlo dojít k odkupu pronajímané půdy od těch, kteří pozemky hodlají prodat. Další možností je přilákání kvalifikovaných zaměstnanců a tím rozšíření možnosti poskytovaných služeb, a i možnost urychlení vyřizování požadavků.

Jak můžeme nalézt ve studii Lapky & Gottlieba (2000), jsou nejhorší na hospodaření ekonomické, psychosociální a politické překážky. Toto vyplývá i z rozhovoru s agronomkou farmy. Při rozhovoru jsem si uvědomila fakt, že stejně důležitá jako rostlinná výroba samotná a poskytované služby, je důležitá i legislativa a legislativní změny. Ty často souvisí s politickou situací v zemi. Především pro malé zemědělce je sledování legislativy, a především různých změn a aktualizací, obzvláště náročné. V posledních letech se čím dál více provádějí kontroly na různé oblasti podnikání. S tímto tvrzením se ztotožňuje i Čapounová (2014)

Jak vyplývá z provedeného rozhovoru a dotazníkového šetření, lze usuzovat, že farma si zachovává svůj původní ráz a je schopna přežít po generaci i navzdory nepříznivým podmínkám. Toto souvisí i s motivací rodinných příslušníků k udržení rodinného podnikání, jak uvádí Hesková a Vojtek (2008). Obhospodařuje rozsáhlé pozemky ať už ve vlastnictví farmy či na základě nájemních smluv. Jednotlivé pozemky jsou v blízkosti obce a spadají povětšinou do obilnářské oblasti, kde složení půd je vhodné k pěstování obilnin či na technické plodiny. Problém, který můžeme sledovat, je nutnost přizpůsobení se trhu s nemovitostmi a vytrpět nutnou administrativu s převodem pozemků na nové majitele.

7 Závěr

- Celkem 92 % dotázaných je toho názoru, že hodnocená farma je nedílnou součástí venkovského prostoru.
- Majitelé farmy jsou hrdi, že si zachovávají dobrou pověst a jsou schopni poskytovat kvalitní služby.
- Zájem o činnosti hodnocené farmy je poměrně velký a nabídka poskytovaných služeb farmou je opravdu rozsáhlá. Její služby využívá 73 % dotázaných.
- Farma má „dobré jméno“, tudíž většina dotazovaných si služby najímá na doporučení svých známých či přátel. Výhodou je i blízkost farmy, jelikož sídlí v malé obci.
- Pro zákazníky je velmi důležitá kvalita poskytovaných služeb. Délka využívání služeb farmy se liší, ale ti, kteří jejich služeb využili, tak činí již nějakou dobu a jsou s poskytovanými službami spokojeni. Pokud by ovšem farma chtěla nabízet i služby mimo vymezené území, potřebovala by k tomu další propagaci. Nejjednodušší cestou se jeví forma webové prezentace či využití sociálních sítí.
- Na poskytovaných službách nejvíce oceňují rychlost, operativnost a vstřícnost při vyřizování jejich požadavků.
- Obyvatelé obce spatřují v provozování zemědělských činností a v činnosti farmy kladné faktory pro rozvoj a udržování svého okolí a shledávají zemědělské činnosti jako vyhovující a prospěšné pro životní prostředí. Jsou si vědomi přínosu zemědělských činností a oceňují je.
- Většina obyvatel hodnotí projevy zemědělské činnosti a činnosti farmy kladně a zajímají se o její činnost.
- Hlavním přínosem farmy pro její okolí je snaha o šetrné zacházení s půdou, o údržbu krajiny a okolí v obci, což má vliv i na kvalitu života v obci.
- Farma by mohla provádět pravidelně exkurze s možností vyzkoušení si přímo práce na poli nebo v provozu v obci. V současné době je toto umožňováno spíše rodinným příslušníkům zaměstnanců, kteří jsou ochotni toto pro rodinu udělat. Největší zážitek z jízdy traktorem či kombajnem mají samozřejmě děti, ale nadšení v sobě samozřejmě objeví i dospělí. Toto vše by mohlo pomoci ke zvýšenému zájmu o zemědělský sektor a práci v něm u dalších osob a zachování tradic.
- Lze doporučit výrobu poutače, jelikož farma momentálně žádným nedisponuje, a tudíž se musí spoléhat pouze na ústní informování, které se přenáší od spokojených zákazníků. Další možností je vytvoření webových stránek s prezentací farmy a sdílení aktualit jak přímo na webu, tak např. na sociálních sítích, kde se reklama jeví jako nejdostupnější a nejrychleji se šířící.
- Na základě výzkumu je možné potvrdit hypotézu „Spolupráce s obcí je klíčová pro pozitivní vnímání farmy nezemědělskou veřejností v jejím okolí“.

8 Literatura

- Arriaga FJ, Guzman J, Lowery B. 2017. Conventional Agricultural Production Systems and Soil Functions. Academic Press, an imprint of Elsevier, Boston. Available from <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-805317-1.00005-1> (accessed October 2019).
- Åslund A. 2007. How capitalism was built: the transformation of Central and Eastern Europe, Russia, and Central Asia. 1st ed. Cambridge University Press, Cambridge.
- Baška V. 2010. České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.
- Bečica J. 2013. Rozvoj venkova a metoda Leader u Místních akčních skupin v ČR. Strana 19-24 in Inproforum: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference České Budějovice. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice.
- Bečvářová V. 2001. Zemědělská politika. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno.
- Bečvářová V. 2005. Zemědělství v agrobyznysu: základy agrární ekonomiky a politiky. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno.
- Bečvářová V. 2008. Koncepte pilířů I a II SZP v dotační politice ČR. 1. vydání. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno.
- Bečvářová V, Zdráhal I. 2013. Rozvoj zemědělství a venkova v evropském modelu agrární politiky: formování strategie v kontextu změn prostředí. Mendelova univerzita v Brně, Brno.
- Bečvářová V, Zdráhal I. 2014. Zemědělská politik a obchod. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno.
- Bernard J. 2011. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha
- Binek J, Svobodová H, Holeček J, Galvasová I, Chabičovská K. 2010. Synergie ve venkovském prostoru: přístupy k řešení problémů rozvoje venkovských obcí. GaREP, Brno.
- Binek J, Toušek V, Galvasová I, Věžník A, Kunc J, Seidenglanz D, Halásek D, Řehák S. 2007. Venkovský prostor a jeho oživení. Georgetown, Brno.
- Binek J a kol. 2009. Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova. GaREP Publishing, Brno.
- Binek J a kol. 2007. Venkovský prostor a jeho oživení. Georgetown, Brno.
- Blažek J, Netrdová P. 2009. Can development axes be identified by socio-economic variables? The case of Czechia. Geografie, 114, 4:245-262
- Brodová M. 2007. Úloha nevýrobních funkcí poľnohospodárstva v udržateľnom rozvoji vidieka a ich kvantifikácia. Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava.

- Buchtová B. 2002. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Grada publishing, Praha.
- Bydžovská M. 2018. Zemědělství. Euroskop. Available from <https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/> (accessed August 2019)
- Calus M. 2009. Persistence of family farming, learning from its dynamics. University of Kent, Canterbury, UK. Available from <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/52857/2/099.pdf> (accessed October 2019).
- Connor DJ, Loomis RS, Cassman KG. 2011. Crop ecology: productivity and management in agricultural systems. Cambridge University Press, Cambridge.
- Čapounová K. 2014. Jsou rodinné farmy v Čechách zázrak?. *zemědělec*. **22** (7):27.
- Český statistický úřad. 2019. Česká republika od roku 1989 v číslech-aktualizováno 12.12.2019. Available from <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2018#09> (accessed October 2019).
- Český statistický úřad. 2019. počet obyvatel v obcích. Available from https://www.czso.cz/csu/xh/pocet_obyvatel_v_obcich (accessed October 2019)
- Darnhofer I, Lamine IC, Strauss A, Navarrete M. 2016. The resilience of family famrs: Towards a relational approach. *Journal of Rural Studes*. **44**:111-122.
- Databáze významných geologických lokalit. 1998. Česká geologická služba, Praha. Available from <http://lokality.geology.cz/1437> (accessed October 2019)
- Davidson DJ. 2010. The Applicability of the Concept of Resilience to Social Systems: Some Sources of Optimism and Nagging Doubts. *Society & Natural Resources*. **23** (12):1135-1149.
- Deník veřejné správy. 2010. Venkov nevymírá. Triada, Praha. Available from <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6431216> (accessed November 2019)
- Doucha T, Sokol Z. 1999. Pokus o etapizaci vývoje zemědělství a zemědělské politiky v ČR v letech 1989-1998. *Zemědělská ekonomika*.
- Douwe van der Ploeg J, Renting H, Brunori G, Knickel K, Mannion J, Marsden T, de Roest K, Sevilla-Guzmán E, Ventura F. 2000. Rural development: From practices and policies towards theory. *Sociologia Ruralis*. Available from <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00156> (accessed November 2019)
- Elmasri R, Navathe S. *Fundamentals of database systems*. NJ: Pearson, Hoboken.
- Europa. 2018. Future of the common agricultural policy. Available from https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/commonagricultural-policy/future-cap_en (accessed November 2019)
- European Commission. 2015. Agricultural and rural development. Family farming. Available from <https://ec.europa.eu/agriculture/family-farming> (accessed October 2019)
- European Parliament. 2008. The future for young farmers under the ongoing reform of the CAP. Available from <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=->

//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0258+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN (accessed December 2019)

- Eurostat. 2016. Analysis of the number of holdings and utilised agricultural area according to the extent of the family labour force. Available from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Analysis_of_the_number_of_holdings_and_utilised_agricultural_area_according_to_the_extent_of_the_family_labour_force,_2013_Ag2016.png (accessed January 2020)
- Evropská komise. 2017. Zemědělství: Partnerství mezi Evropou a zemědělci. Belgie. Available from <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1/language-cs> (accessed January 2020)
- Evropská komise. 2018. Rozpočet EU: společná zemědělská politika po roce 2020. Evropa, Brusel. Available from http://europa.eu/rapid/pressrelease_MEMO-18-3974_cs.htm
- Fedrová E, Fridrich L. 2013. Projekty programu ESPON. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha. Available from <http://www.uur.cz/images/6-mezinarodni-spoluprace/ESPON/Projekty-aktualizace.pdf> (accessed January 2020).
- Fojtíková L, Lebedzik M. 2008. Společné politiky Evropské unie. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. 1. vydání. C. H. Beck, Praha.
- Fáziková M, Lacina P. 2001. Teoretické a metodologické přístupy pre vymedzenie vidieckeho priestoru. Acta oeconomica et informatica.
- Galvasová I, Binek J, Chabičovská K, Holeček J, Halásek D. 2007. Spolupráce obcí jako faktor rozvoje. Georgetown, Brno.
- GaREP. 2015. Metodická podpora regionálního rozvoje. Akteři rozvoje venkova. Available from <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/akteri-venkov.html> (accessed January 2020)
- Glasgow N, Kulcsár L, Bolender BC, Arguillas MJ. 2008. Rural Retirement Migration. Springer Science & Business Media, New York.
- Glück A, Magel H. 1992. Venkov má budoucnost. Zemědělské nakladatelství Brázda, Praha.
- Grega L. 2005. Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství. 1. vydání. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno.
- Grega L. 2006. Mimoprodukční přínos trvale udržitelného multifunkčního zemědělství v podmínkách České republiky. MZLU, Brno.
- Hendl J. 2008. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál, Praha.
- Hesková M, Vojtko V. 2008. Rodinné firmy: zdroj regionálního rozvoje. Profess Consulting. Zeleneč.
- Hoorigan L, Lawrence RS, Walker P. 2002. How sustainable agriculture can address the environmental and human health harms of industrial agriculture. Environmental Health Perspectives. **110** (5):445-456.

- Chappell MJ, Wittman H, Bacon CM, Ferguson BG, Barrios LG, Barrios RG, Jaffee D, Lima J, Méndez VE, Morales H, Soto-Pinto L, Vandermeer J, Perfecto I. 2013 Food Sovereignty: an alternative paradigm for poverty reduction and biodiversity conservation in Latin America. F1000Research. Available from doi: 10.12688/f1000research.2-235.v1 (accessed December 2019).
- INSTITUTE FOR EUROPEAN ENVIRONMENTAL POLICY. 2019. Sustainability policy. Available from <https://ieep.eu/about-us/ieep-sustainability-policy> (accessed February 2020)
- Janda K. 2008. Teorie a praxe státních úvěrových podpor. Karolinum, Praha.
- Klufová R. 2015. Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. Wolters Kluwer, Praha.
- Koráb V, Hanzelková A, Mihalisko M. 2008. Rodinné podnikání. Computer Press. Brno.
- Krejčí T, Kuláček P, Konečný O, Ruda A. 2010. Regionální rozvoj – teorie, aplikace, regionalizace. Mendelova univerzita v Brně, Brno.
- Křen J. 2011. Metodika hodnocení trvalé udržitelnosti systémů rostlinné produkce pro podmínky ČR. Mendelova univerzita v Brně, Brno.
- Kubačák A. 1994. Dějiny zemědělství v českých zemích. (Od 10. století do roku 1900). Ministerstvo zemědělství ČR, Praha.
- Kubátová H. 2016. Proměny příměstského venkova a venkovské každodennosti. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.
- Lapka M, Gottlieb M. 2000. Rolník a krajina: kapitoly ze života soukromých rolníků. Sociologické nakladatelství, Praha.
- Lowder SK, Skoet J, Raney T. 2016. The Number, Size, and Distribution of Farms, Smallholder Farms and Family Farms Worldwide. World Development. **87**:16-29
- Lundvall BA. 1992. National System of Innovation: Towards a Theory of Innovation and interactive Learning. Pinter, London.
- Majerová V. 2000. Sociologie venkova a zemědělství. Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha.
- Marsden T, Sonnino R. 2008. Rural development and the regional state: Denying multifunctional agriculture in the UK. Journal of Rural Studies. **24**:422-431.
- Matson PA, Parton WJ, Power AG, Swift MJ. 1997. Agricultural Intensification and Ecosystem Properties. Science.
- Matthews A. 2013. Family farming and the role of policy in the EU. Available from <http://capreform.eu/family-farming-and-the-role-of-policy-in-the-eu/>
- Měsíčník aktualit EU. 2018. Společná zemědělská politika po roce 2020: Modernizace a flexibilita. Česká spořitelna, Česká republika. Available from https://cz.products.erstegroup.com/Retail/cs/AnaluC3uBDzy_a_prognoC3uB3zy/Vyhled

u3uA1vuC3uA1nuC3uAD_analuC3uBDz/Detail_analuC3uBDzy/index.phtml?ID_ENTRY=102794 (accessed January 2020)

- Ministerstvo pro místní rozvoj. 2015. 117D8210-Podpora obnovy a rozvoje venkova. Available from <https://www.mmr.cz/getmedia/2a54bf24-151b-4521-895d-e2f6d8dc008e/Zasady-podprogramu-Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova.pdf.aspx?ext=.pdf> (accessed August 2019)
- Ministerstvo zemědělství. 2015. Portál eAGRI: Resortní portál Ministerstva zemědělství. Available from <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/horizontalni-plan-rozvoje-venkova-hrdp/> (accessed January 2020)
- Ministerstvo zemědělství. 2019. Portál eAGRI: Resortní portál Ministerstva zemědělství. Available from <http://eagri.cz/public/web/mze> (accessed October 2019)
- Neumann P. 2004. Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. 1. vydání. Vysoká škola ekonomická v Praze, Praha.
- Núñez Ferrer J, Kaditi E. 2008. The EU added value of agriculture expenditure-from market to multifunctionality-gathering criticism and success stories of the CAP. Centre for European Policy Studies for the European Parliament. Available from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2008/381094/IPOL-BUDG_ET\(2008\)381094_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2008/381094/IPOL-BUDG_ET(2008)381094_EN.pdf) (accessed December 2019)
- Nuthall PL. 2011. Farm Business Management. Analysis of Farming System. CABI Publishing.
- Penk J. 2001. Mimoprouděčnické funkce zemědělství a ochrana krajiny. Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, Praha.
- Perlín R. Venkov, typologie venkovského prostoru. Ministerstvo vnitra, Praha. Available from <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx> (accessed August 2019)
- Perlín R, Hupková M. 2011. Venkovy a venkované. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha.
- Perlín R, Kučerová S, Kučera Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. Geografie **115**:161-187.
- Petrusek M. 1996, Velký sociologický slovník. Karolinum. Praha.
- Pělucha M. 2012. Venkov na prahu 21. století: venkov a jeho rozvoj na přelomu milénia, územní dopady znalostní ekonomiky na venkov, souvislosti vztahů měst a venkova v globalizované ekonomice. Alfa nakladatelství, Praha.
- Reganold JP, Glover JD, Andrews PK, Hinham HR. 2001, Sustainability of three apple production systems. *nature*. **410 (6831)**:926-930.
- Rural Development in the European Union Statistical and Economic Information Report. 2013. Available from https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2013_en (accessed October 2019)
- Rydvalová P et al. 2015. Rodinné podnikání-zdroj rozvoje obcí. Technická univerzita v Liberci, Liberec.

- Sandhu H, Wratten S, Costanza R, Pretty J, Porter JR, Reganold J. 2015. Significance and value of non-traded ecosystem services on farmland. *PeerJ* 3:e762 <https://doi.org/10.7717/peerj.762>
- Smith P, Martino D, Zucong C, ed. 2007. Greenhouse gas mitigation in agriculture. The Royal society publishing. Available from <https://doi.org/10.1098/rstb.2007.2184> (accessed October 2019)
- Snapp SS, Pound B. 2008. Agricultural systems: agroecology and rural innovation for development. Elsevier/Academic Press, Amsterdam.
- Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. 2019. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Available from https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenska_pudniho_fondu_2019.aspx (accessed August 2019)
- Spěšná D. 2009. Agrární trh práce. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.
- Svatoš M. 2008. Ekonomika agrárního sektoru (vybraná témata). Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Praha.
- Svobodová H. 2009. Faktory rozvoje venkova v podmínkách České republiky [MSc. Thesis]. Geografický ústav PřF, Brno.
- Svobodová H, Věžník A. 2014. Úvod do geografie venkova. Available from https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/g_venkov/web/index.html (accessed February 2020)
- SZIF. 2015. Program rozvoje venkova 2014-2020. 2017. Available from <https://www.szif.cz/cs/prv2014> (accessed February 2019)
- SZIF. 2016. Přímé platby-Greening. Available from <https://www.szif.cz/cs/greening> (accessed February 2019)
- SZIF. 2018. Výroční zpráva za rok 2018. Státní zemědělský intervenční fond. Available from https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_staze_ni%2Fsystemova_navigace%2Fo_nas%2Fvyrocni_zpravy_szif%2F1562220575485.pdf (accessed December 2019)
- Šarapatka B, Urban J. 2006. Ekologické zemědělství v praxi. PRO-BIO, Šumperk. Temelová J, Pospíšilová L, Ouředníček M. 2012. Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň.
- The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. 1999. Czech Republic Toward EU Accession. The World Bank, Washington. Available from <http://documents.worldbank.org/curated/en/177671468032161062/Main-report> (accessed October 2019).
- Toman M, Čodl S, Tuček P. 2012. České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli. Národní zemědělské muzeum Praha, Praha.

- Tomšík K. 2009. Vývoj a perspektivy evropského venkova: Aspekty konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v evropském venkovském prostoru v prostředí globalizace. Wolters Kluwer, Praha.
- Ulčák Z. 2014. Hospodaření v krajině. Masarykova univerzita v Brně, Brno.
- Věžník A, Bartoňová L. 2004. Selected regional geographical differences of the Czech Republic agriculture, after the transformation processes. Masaryk Univerzita, Brno. Available from <https://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/58728.pdf> (accessed December 2019)
- Vobecká K. Tradiční rodinné farmy potřebují v Česku větší podporu státu. Agris, Praha. Available from http://www.agris.cz/zemedelstvi?id_a=199471 (accessed December 2019)
- Wachter JM, Reganold JP. 2014. Organic Agricultural Production: Plants. Encyclopedia of Agriculture and Food Systems. Elsevier. *J Sci Food Agric* **87**:2757–2762 (2007)
- Weis T. 2010. The accelerating Biophysical Contradictions of Industrial Capitalist Agriculture. *Journal of Agrarian Change*. **10** (3):315-341
- Woods M. 2008. Social movements and rural politics. *Journal of Rural Studies*, **24**:129-137.
- Zagata L, Sutherland L. 2015. Deconstructing the 'young farmer problem in Europe': Towards a research agenda. *Journal of Rural Studies*. **38**:39-51

9 Seznam použitých zkratek a symbolů

ANC	Oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními
ASMP	Asociace malých a středních podniků a živnostníků
BPS	Bioplynová stanice
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
GPS	Siláž z celých rostlin
CHKO	Chráněná krajinná oblast
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KČT	Klub českých turistů
KHK	Královéhradecký kraj
NH	New Holland
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
MAS	Místní akční skupiny
MZe	Ministerstvo zemědělství
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORP	Obce s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
SAPS	Jednotná platba na plochu
SFTR	Securities Financing Transactions Regulation
SO	Správní obvod
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TTP	Trvalý travní porost